

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan hallintolainkäyttölain todistelusäännöksiä tarkistettaviksi niin, että ne olisivat yhteensopivat muutettaviksi ehdotettujen oikeudenkäymiskaaren todistelusäännösten kanssa.

Esityksessä on otettu huomioon hallintotuomioistuimissa ratkaistavien asioiden laatu ja niiden erityispiirteet. Tarkoituksena on, ettei hallintotuomioistuinten ja yleisten tuomioistuinten todistelusäännöksissä olisi muita kuin käsiteltävien asioiden laadusta aiheutuvia eroja.

Ehdotuksen mukaan hallintolainkäyttölaisissa säädettäisiin keskeisistä todisteluun liittyvistä kysymyksistä nykyistä kattavammin ja yksityiskohtaisemmin. Tämä selkeyttäisi sääntelyä ja vahvistaisi hallintoprosessin asemaa itsenäisenä prosessimuotona.

Hallintolainkäyttölaisissa olisi säännökset esimerkiksi todistajan esteellisyydestä, todistajan vaitiolo-oikeudesta ja vaitiolovelvolli-

suudesta, muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutuksesta todisteluun sekä vajaavaltaisen kuulemisesta. Myös keskeiset säännökset asiantuntijan kuulemisesta, muusta henkilökohtaisesta kuulemisesta, katselmuksesta, asiakirjan ja esineen esittämisestä tuomioistuimelle sekä todistelukustannusten korvaamisesta olisivat hallintolainkäyttölaisissa. Laissa olisi myös viittauksia oikeudenkäymiskaaren todistelusäännöksiin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan hallintolainkäyttölain todistelusäännösten muuttamisesta johtuvia muutoksia oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annettuun lakiin, hallintolakiin, ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin sekä eräisiin valitusasioita käsitteleviä muutoksenhakulautakuntia koskeviin lakeihin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	4
1 NYKYTILA JA SEN ARVIOINTI	4
2 TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	6
3 EHDOTUSTEN VAIKUTUKSET	8
4 ASIAN VALMISTELU	8
5 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	9
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	10
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	10
1.1 Hallintolainkäyttölaki	10
1.2 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa	23
1.3 Hallintolaki	23
1.4 Ympäristönsuojelulaki	24
1.5 Vesilaki	24
11 luku Hakemusmenettely	24
1.6 Laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta	24
1.7 Laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta	24
1.8 Työttömyysturvalaki	24
12 a luku Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta	24
1.9 Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta	25
1.10 Laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta	25
1.11 Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta	25
2 VOIMAANTULO	25
LAKIEHDOTUKSET	26
1. Laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta	26
2. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta	31
3. Laki hallintolain 40 §:n muuttamisesta	32
4. Laki ympäristönsuojelulain 207 §:n muuttamisesta	33
5. Laki vesilain 11 luvun 15 §:n muuttamisesta	34
6. Laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muut- tamisesta	35
7. Laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muut- tamisesta	36
8. Laki työttömyysturvalain 12 a luvun 5 §:n muuttamisesta	37
9. Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttami- sesta	38
10. Laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamises- ta	39
11. Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain 8 §:n muuttamises- ta	40

LIITTEET.....	41
RINNAKKAISTEKSTIT.....	41
1. Laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta.....	41
2. Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta.....	51
3. Laki hallintolain 40 §:n muuttamisesta.....	52
4. Laki ympäristönsuojelulain 207 §:n muuttamisesta.....	53
5. Laki vesilain 11 luvun 15 §:n muuttamisesta.....	54
6. Laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	55
7. Laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta.....	57
8. Laki työttömyysturvalain 12 a luvun 5 §:n muuttamisesta.....	58
9. Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta.....	60
10. Laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta.....	62
11. Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta.....	63

YLEISPERUSTELUT

1 Nykytila ja sen arviointi

Nykyisin todistajan kuulemisesta säädetään hallintolainkäyttölain 39 §:ssä. Sen mukaan suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla todistajana henkilöä, jonka asianosainen tai päätöksen tehnyt hallintoviranomainen nimeää tai jonka kuulemista valitusviranomainen pitää tarpeellisena. Pykälässä säädetään myös vetoamisesta yksityisluonteiseen kirjalliseen todistajankertomukseen sekä asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla. Lisäksi pykälässä luetellaan ne oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännökset, jotka ovat soveltuvien osin voimassa myös hallintolainkäytössä.

Hallintolainkäyttölaissa säädetään myös asiantuntijan kuulemisesta (40 §), katselmuksesta (41 §), asiakirjan ja esineen esittämisestä (42 §), todistajan, asiantuntijan ja totuusvakuutuksen nojalla kuultavan asianosaisen kuulemisen äänittämisestä (46 §), todistajan kustannusten korvaamisesta (49 §) sekä muiden todistelukustannusten korvaamisesta (50 §).

Hallintolainkäyttölaissa ei nykyisin ole omia säännöksiä esimerkiksi todistajan esteellisyydestä, todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta eikä muussa laissa säädetyn vaihtoehtoisuuden vaikutuksesta todistajan kuulemiseen. Useat todistajan kuulemisen kannalta keskeiset seikat sisältyvät nykyisin hallintolainkäyttölain 39 §:n 3 momentin viittaussäännökseen.

Hallintolainkäyttölain viittaussäännöksessä mainitut oikeudenkäymiskaaren 17 luvun todistelusäännökset eivät kuitenkaan kaikilta osin sovellu sellaisinaan hallintolainkäyttöön eikä viittaussäännösten perusteella myöskään ole aina selvää, millä tavoin viitattuja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä tulisi soveltaa hallintotuomioistuimissa.

Hallintolainkäytössä esimerkiksi asianosaisen käsite on erilainen kuin riita- tai rikosasioissa. Hallintolainkäyttöasiassa ovat materiaalisella perusteella asianosaisia ne, joihin hallintopäätös on kohdistettu tai joihin se vä-

littömästi vaikuttaa. Muodollisella perusteella asianosaisia ovat ne, jotka ovat valittaneet hallintopäätöksestä. Materiaalisten asianosaisten piiri voi esimerkiksi ympäristöasiassa olla huomattavasti muodollisten asianosaisten piiriä laajempi.

Hallintolainkäytössä ratkaistaville asioille on ominaista, että niissä on tavallisesti kyse muutoksenhausta julkisen vallan käyttöä koskeviin viranomaisten ratkaisuihin. Valitusviranomaisen tehtävänä on selvittää, vastaako kyseessä oleva viranomaisen ratkaisu tosiasioita ja onko se lain mukainen. Taustalla on vaatimus hallinnon lainalaisuudesta.

Perussäännös valitusviranomaisen selvitysvelvollisuudesta on hallintolainkäyttölain 33 §:ssä. Sen mukaan valitusviranomaisen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitettyksi, ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle ja päätöksen tehneelle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee esittää. Valitusviranomaisen on myös hankittava viran puolesta selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja laatu sitä vaativat.

Lainkäyttöasiat ratkaistaan hallintotuomioistuimissa useimmiten pelkästään kirjallisesa menettelyssä asianosaisen ja viranomaisen esittämien asiakirjojen pohjalta. Hallinnossa ratkaistaan paljon asioita, joiden ratkaisemista varten viranomaisilla on käytössään tietoja esimerkiksi henkilöiden taloudellisesta asemasta tai terveydentilasta tai muista salassapitosäännösten piiriin kuuluvista seikoista. Hallintolainkäytössä on ollut lähtökohtana, että hallintotuomioistuimella on oikeus saada asian ratkaisemista varten se aineisto, joka päätöksen tehneellä viranomaisella on ollut käytettävissään tai johon sillä olisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) tai muun lain mukaan ollut oikeus salassapitosäännösten estämättä.

Tarvittaessa hallintotuomioistuimissa voidaan järjestää myös suullinen käsittely, jossa voidaan kuulla asianosaisia ja päätöksen tehneen viranomaisen edustajaa sekä todistajia

ja asiantuntijoita. Suullinen kuuleminen on tällöin tosiseikkojen selvityskeino, joka täydentää kirjallista oikeudenkäyntiaineistoa.

Hallintotuomioistuimissa järjestetään suullisia käsittelyjä vuosittain yhteensä muutamia satoja. Jos suullisessa käsittelyssä esitetään julkisuuslain tai muun lain mukaan salassa pidettäviä tietoja, se järjestetään kokonaan tai osittain yleisön läsnä olematta. Tosiseikkoja voidaan erityisesti ympäristöä ja maankäyttöä koskeissa asioissa selvittää myös katselmuksessa.

Käytännössä hallintolainkäytössä on liittynyt tulkintaongelmia esimerkiksi oikeudenkäynnissä kuultavan viranomaisen palveluksessa olevan henkilön suhteesta todistajan esteellisyyssäännöksiin. Tulkinnanvaraista on ollut myös virkamiehen vaitiolovelvollisuutta koskevan oikeudenkäymiskaaren säännöksen soveltaminen esimerkiksi silloin, kun tuomioistuimella on oikeus saada vastaavia salassa pidettäviä tietoja sisältävä asiakirja julkisuuslain 29 §:n 1 momentin 3 kohdan tai muun lain perusteella.

Hallituksen esityksessä 46/2014 vp ehdotetaan yleisiä tuomioistuinta koskevien todistelussäännösten uudistamista. Voimassa olevat hallintolainkäyttölain viittaussäännökset eivät olisi sovellettavissa oikeudenkäymiskaaren uusien säännösten tultua voimaan. Hallintolainkäyttölain todistelussäännöksiä on siten välttämätöntä tarkistaa samanaikaisesti oikeudenkäymiskaaren todistelussäännösten uudistamisen kanssa.

Hallintolainkäyttölain todistelussäännösten tarkistaminen pelkästään muuttamalla nykyiset viittaukset viittauksiksi hallituksen esityksessä 46/2014 vp ehdotettuihin uusiin oikeudenkäymiskaaren säännöksiin olisi ongelmallista sen vuoksi, että monet oikeudenkäymiskaaren uusista säännöksistä eivät ainakaan ehdotetussa muodossaan soveltuisi hallintolainkäyttöön.

Hallintolainkäytön todistelussäännöksiä on siten välttämätöntä tarkistaa ja täsmentää niin, että niissä otetaan huomioon hallintolainkäytössä ratkaistavien asioiden erityispiirteet. Hallintolainkäytön todistelussäännöksissä on tarpeen ottaa huomioon myös muut asian selvittämistä ja suullista käsittelyä koskevat hallintolainkäyttölain säännökset niin,

että hallintolainkäyttölain säännökset muodostavat mahdollisimman selkeän kokonaisuuden.

Hallintolainkäytön todistelussäännöksiä on tarkoitus arvioida lähemmin hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksessa, joka on vireillä oikeusministeriössä. Uudistusta valmistellut prosessityöryhmä selvitti todistelussäännösten samoin kuin muiden menettelysäännösten muutostarvetta teettämällä kyselyn hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnalle keväällä 2008 (Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet. Raportti hallintotuomioistuinten lainkäyttöhenkilökunnan kyselystä. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2008:18) sekä hallintotuomioistuimissa toimineille oikeudenkäyntiasiamiehille ja –avustajille keväällä 2009 (Hallintolainkäytön nykytila ja kehittämistarpeet. Raportti kyselystä asiamiehille ja avustajille. Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2009:17).

Kyselyihin saaduista vastauksista ilmenee, että keskeisten todistelua koskevien säännösten sisällyttämistä suoraan hallintolainkäyttölakiin viittaussäännösten asemesta pidettiin tarpeellisena. Tällöin näissä säännöksissä voitaisiin ottaa huomioon hallintotuomioistuimissa käsiteltävien asioiden laatu ja hallintolainkäytön erityispiirteet. Toisaalta erityisesti oikeudenkäyntiasiamiehet ja –avustajat pitivät tärkeänä hallintotuomioistuimissa ja yleisissä tuomioistuimissa sovellettavien todistelussäännösten yhdenmukaisuutta.

Hallintolainkäytön prosessityöryhmän välimietinnössä todettiin, että erityisesti todistajien esteellisyyttä koskevat kysymykset ja todistajien salassapitovelvollisuus ovat muodostuneet hallintolainkäytössä ongelmalliseksi (Hallintolainkäytön kehittäminen. Prosessityöryhmän välimietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:19). Välimietinnöstä saaduissa lausunnoissa kannatettiin todistelussäännösten täsmentämistä. Useissa lausunnoissa katsottiin, että hallintolainkäyttölain todistelussäännöksissä tulisi luopua viittauksista oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun tai ainakin vähentää viittaussäännöksiä. (Hallintolainkäytön kehittäminen. Lausuntotiivistelmä prosessityöryhmän välimietinnöstä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2010:63).

Prosessityöryhmä ehdotti loppumietinnössään uutta lakia oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (Oikeudenkäynti hallintoasioissa. OMMML 2011:4). Uuden lain valmistelu on vireillä oikeusministeriössä työryhmän mietinnön ja siitä saatujen lausuntojen pohjalta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa eduskunnalle vaalikaudella 2015–2019.

2 Tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Tavoitteena on tässä vaiheessa tehdä hallintolainkäytön todistelussäännöksiin ne tarkistukset, jotka ovat oikeudenkäymiskaaren todistelussäännöksiä koskevan uudistuksen vuoksi välttämättömiä.

Ehdotuksen mukaan hallintolainkäyttölaisissa säädettäisiin todistajan kuulemistilanteista, todistajan esteellisyydestä, todistajan vaitiolo-oikeudesta ja vaitiolovelvollisuudesta, muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutuksesta todisteluun, todistajan velvollisuudesta perustella kieltäytymisensä, muusta henkilökohtaisesta kuulemisesta sekä vajaavaltaisen kuulemisesta.

Myös keskeiset säännökset asiantuntijan kuulemisesta, katselmuksesta, asiakirjan ja esineen esittämisestä tuomioistuimelle, kutsusta suulliseen käsittelyyn, suullisen käsittelyn tallentamisesta ja tallenteesta sekä todistajien kustannusten korvaamisesta olisivat hallintolainkäyttölaisissa.

Hallintolainkäyttölain todistelussäännöksiin sisältyisi kuitenkin edelleen myös viittauksia oikeudenkäymiskaaren todistelussäännöksiin. Viittaukset tarkistettaisiin vastamaan hallituksen esityksessä 46/2014 vp ehdotettuja oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Viittaukset koskisivat esimerkiksi eräitä todistamiskieltoja, todistajan vakuutusta, todistajan kuulemista tietoverkon välityksellä sekä todistajalle aiheutuvia seuraamuksia siinä tapauksessa, että hän kieltäytyy todistamasta tai jää pois istunnosta ilman laillista estettä.

Hallintolainkäyttölain todistelussäännöksissä käytettäisiin ilmaisua valitusviranomainen niin kuin nykyisinkin. Käytännössä hallintolainkäyttöasioiden käsittely kuuluu nykyisin pääosin hallintotuomioistuimille. Hallintolainkäyttöasioita käsitellään kuitenkin myös

valitusasioita käsittelemään perustetuissa lautakunnissa sekä joissakin poikkeuksellisissa tapauksissa myös hallintoviranomaisissa. Hallintolainkäyttölain mukaan suullista käsittelyä ja todistelua koskevia hallintolainkäyttölain säännöksiä sovelletaan ainoastaan tuomioistuimissa, mutta tästä säännöksestä on säädetty muutamia poikkeuksia muussa lainsäädännössä.

Todistajan esteellisyyttä koskeva hallintolainkäyttölain säännös vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren vastaavaa säännöstä, mutta siinä otettaisiin huomioon, että hallintolainkäyttöasioissa oikeudenkäyntiin osallistuu yleensä myös päätöksen tehnyt viranomainen, jota ei pidetä asianosaisena.

Hallintolainkäyttöasiaa koskevassa oikeudenkäynnissä voi olla osallisina myös muita viranomaisia, joita ei pidetä asianosaisina. Kyseessä voi olla esimerkiksi valvontaviranomainen, jolla on oikeus valittaa toisen viranomaisen tekemästä hallintopäätöksestä hallintotuomioistuimeen.

Lasten tahdonvastaista huostaanottoa koskevissa asioissa ja muissa hallintoriitaasioissa on hallinto-oikeudessa kyse hakemuksella vireille tulleen asian käsittelystä eikä muutoksenhausta hallintopäätökseen. Tällöin oikeudenkäyntiin osallistuu hakemuksen tehnyt viranomainen tai se viranomainen, johon toisen osapuolen vaatimukset kohdistuvat.

Oikeudenkäynnissä voi olla osallisena myös useita viranomaisia.

Ehdotuksen mukaan todistajana ei voitaisi kuulla henkilöä, joka toimii päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan viranomaisen edustajana samassa oikeudenkäynnissä. Viranomaisen edustajaa koskeva täsmennys selkeyttäisi todistajan nimeämistä hallintolainkäytössä esimerkiksi lastensuojeluasioissa.

Hallintolainkäytössä ei todistajana voitaisi kuulla myöskään henkilöä, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia välittömästi koskee, vaikka hän ei olisi mukana oikeudenkäynnissä. Tällaista henkilöä voitaisiin tarvittaessa kuulla suullisessa käsittelyssä muuta henkilökohtaista kuulemista koskevan säännöksen mukaisesti.

Todistajan vaitiolo-oikeus määräytyisi hallintolainkäytössä samalla tavoin kuin yleisissä tuomioistuimissa. Selkeyden vuoksi säännökset todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta sisällytettäisiin hallintolainkäyttölakiin. Ehdotetuissa säännöksissä otettaisiin huomioon myös rangaistuksen luonteiset hallinnolliset seuraamukset.

Myös todistajan vaitiovelvollisuutta koskevat hallintolainkäyttölain säännökset vastaisivat pääosin vastaavia oikeudenkäymiskaaren säännöksiä. Valitusviranomaisen päätösneuvottelua koskevasta salassapitovelvollisuudesta olisi nimenomainen säännös hallintolainkäyttölaissa. Muutoin todistajan vaitiovelvollisuudesta säädettäisiin pääosin viittaamalla oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännöksiin. Viitattavat säännökset koskisivat esimerkiksi sovittelijan, oikeudenkäyntiasiamiehen, oikeudenkäyntiavustajan ja papin vaitiovelvollisuutta.

Hallintolainkäyttölaissa ei kuitenkaan viitattaisi oikeudenkäymiskaaren säännöksiin virkamiehen tai muun julkista valtaa käyttävän vaitiovelvollisuuden vaikutuksesta todisteluun. Sen sijaan hallintolainkäyttölaissa säädettäisiin erikseen todistajan kuulemisesta tämän muussa laissa säädetyn vaitiovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta. Todistajan kuuleminen olisi tällöin mahdollista vain, jos se on välttämätöntä asian selvittämiseksi tai jos se, jonka hyväksi vaitiovelvollisuus on säädetty, suostuu todistamiseen. Todistajaa ei kuitenkaan saisi kuulla tämän vaitiovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, jos kuuleminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua tai lapsen etua taikka muuta erittäin tärkeää yksityistä etua paitsi jos kuulematta jättäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen.

Hallintolainkäyttölain säännös vaitiovelvollisuuden vaikutuksesta todisteluun koskisi myös lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön kuulemista todistajana hallintotuomioistuimessa. Ehdotus poikkeaisi oikeudenkäymiskaaren sääntelystä, jonka mukaan lääkärit ja eräät muut terveydenhuollon ammattihenkilöt eivät saisi ilman henkilön lupaa todistaa henkilön tai hänen perheensä terveydentilaa koskevasta arkaluonteisesta tiedosta taikka muusta henkilön tai

perheen salaisuudesta, josta he ovat saaneet tiedon asemansa tai tehtävänsä perusteella. Rikosasiassa tuomioistuin voisi kuitenkin velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilön todistamaan, jos kyse on vakavasta rikoksesta.

Hallintolainkäytössä lääketieteellinen selvitys on asian ratkaisemiseksi välttämätöntä erityisesti mielenterveysasioissa, joissa on kyse tahdonvastaisesta hoitoon määräämisestä. Se on yleensä välttämätöntä myös esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä ja tapaturmavakuutusta koskevissa asioissa sekä joissakin tapauksissa myös muissa asioissa, joissa lääketieteellisellä arvioinnilla on keskeinen merkitys, jotta asiassa voidaan antaa lainmukainen ratkaisu. Tuomioistuin saa tarvittavan lääketieteellisen selvityksen tavallisesti kirjallisena lausuntona eikä lääkäriä ole tarpeen kuulla suullisessa käsittelyssä. Tarvittaessa lääkäriä voidaan myös kuulla suullisesti asiantuntijana.

Käytännössä lääkärin kuuleminen todistajana saattaisi tulla kyseeseen esimerkiksi lastensuojeluasioissa, mutta mahdollisesti myös muissa asioissa. Ehdotetussa hallintolainkäyttölain sääntelyssä todistajan kuuleminen hänen vaitiovelvollisuutensa piiriin kuuluvista asioista rajattaisiin vain siihen, mikä on välttämätöntä asian selvittämiseksi. Tällöinkin todistajaa ei saisi kuulla tämän vaitiovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, jos kuuleminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua tai lapsen etua taikka muuta erittäin tärkeää yksityistä etua paitsi jos kuulematta jättäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen.

Hallintolainkäytössä asianosaisen kuulemista ei tähän saakka ole jaoteltu todistelutarkoituksessa tapahtuvaan kuulemiseen ja muuhun kuulemiseen. Tällaista jaottelua ei ehdoteta myöskään hallintolainkäyttölain uusiin todistelusäännöksiin. Sen vuoksi hallintolainkäyttölaissa ei viitattaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 §:n säännökseen asianosaisen kuulemisesta todistelutarkoituksessa, mutta asianosaista voitaisiin kuulla oikeudenkäynnissä suullisesti hallintolainkäyttölain 34 ja 37 §:n nojalla niin kuin nykyisin.

Säännökset asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla on tarkoitus poistaa oikeudenkäymiskaaren todistelusäännöksistä. Vastaavat säännökset ehdotetaan poistettaviksi sekä hallintolainkäyttölaista että niistä muutamista hallintoasioiden käsittelyä koskevista laeista, joissa mainitaan asianosaisen kuuleminen totuusvakuutuksen nojalla. Käytännössä säännöstä asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla ei juuri ole sovellettu hallintotuomioistuimissa.

Hallintolaissa ja muutamissa muissa hallintoasioiden käsittelyä koskevissa laeissa säädetään nykyisin todistajan suullisesta kuulemisesta, joka tapahtuu virka-apuna hallinto-oikeudessa. Näihin lakeihin sisältyy nykyisin myös maininta todistajan valasta. Tämä maininta ehdotetaan poistettavaksi, koska tuomioistuimissa luovuttaisiin todistajan valasta.

Lisäksi tässä esityksessä ehdotetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annettua lakia (381/2007) muutettavaksi niin, että oikeudenkäynnissä kuultavan henkilön läheistä koskeva viittaus rikoslakiin muutettaisiin viittaukseksi hallintolainkäyttölain 39 b §:n säännökseen, jossa määriteltäisiin, keitä pidetään henkilön läheisinä todistelutilanteessa.

Lisäksi tehtäisiin välttämättömät viittausäännösten muutokset eräisiin valituksia käsitteleviä muutoksenhakulautakuntia koskeviin lakeihin.

3 Ehdotusten vaikutukset

Ehdotukset selkeyttäisivät sääntelyä, mutta eivät käytännössä merkitsisi olennaisia muutoksia nykytilaan. Ehdotuksella ei ole organisatorisia tai taloudellisia vaikutuksia. Ehdotukset eivät vaikuttaisi myöskään asianosaisille oikeudenkäynnistä aiheutuviin kustannuksiin.

4 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä hallintolainkäytön prosessityöryhmän sekä todistelutoimikunnan ehdotusten ja niistä saatujen lausuntojen pohjalta. Esitysluonnoksesta on pyydetty lausunto 33 taholta. Lausunto saatiin 24 taholta. Lausunnot olivat

pääosin myönteisiä, mutta korkein hallinto-oikeus suhtautui ehdotukseen kriittisesti.

Oikeusministeriö asetti 26 päivänä syyskuuta 2007 hallintolainkäytön kehittämistä varten toimikunnan. Toimikuntaa avustamaan asetettiin 6 päivänä helmikuuta 2008 työryhmä (prosessityöryhmä), jonka tehtävänä oli selvittää ja arvioida hallintolainkäyttölain nykyisten säännösten toimivuus ja niiden tarkistamis- ja täydentämistarpeet.

Prosessityöryhmä tarkasteli välimietinnössään (Hallintolainkäytön kehittäminen. Prosessityöryhmän välimietintö. Oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:19) ja loppumietinnössään (Oikeudenkäynti hallintoasioissa. Prosessityöryhmän mietintö. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2011:4) myös hallintolainkäytön todistelusäännöksiä.

Loppumietinnössään prosessityöryhmä ehdotti hallintolainkäytön menettelystä uutta lakia, jossa todistelusta säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin. Työryhmän ehdottamiin todistelusäännöksiin sisältyi kuitenkin myös viittauksia oikeudenkäymiskaaren todistelusäännöksiin (Oikeudenkäynti hallintoasioissa. Prosessityöryhmän mietintö. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2011:4).

Prosessityöryhmän välimietinnöstä ja loppumietinnöstä saaduissa lausunnoissa suhtauduttiin todistelua koskeviin työryhmän ehdotuksiin pääosin myönteisesti (Hallintolainkäytön kehittäminen. Lausunnotiivistelmä prosessityöryhmän välimietinnöstä. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2010:63 sekä Oikeudenkäynti hallintoasioissa. Tiivistelmä prosessityöryhmän loppumietinnöstä saaduista lausunnoista. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2011:40). Muutamissa lausunnoissa katsottiin, että viittauksista oikeudenkäymiskaareen tulisi luopua ehdotettua kattavammin. Prosessityöryhmän ehdotusten jatkovalmistelu on vireillä oikeusministeriössä.

Oikeusministeriö asetti 15 päivänä marraskuuta 2010 toimikunnan, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. Todistelutoimikunnan mietintöön sisältyivät myös alustavat ehdotukset

todistelua koskevien hallintolainkäyttölain viittaussäännösten muuttamiseksi sekä niihin liittyviksi muutoksiksi hallintolakiin, ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2012:69).

Muutamissa toimikunnan mietinnöstä saaduissa lausunnoissa lausuttiin myös hallintolainkäytön todistelusäännöksistä (Todistelu yleisissä tuomioistuimissa. Lausuntokooste. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 2013:30). Näissä lausunnoissa pidettiin tärkeänä hallintolainkäyttöä koskevien todiste-

lusäännösten valmistelua niin, että hallintolainkäytön erityispiirteet otetaan huomioon hallintolainkäyttölain todistelusäännöksissä.

5 Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy hallituksen esitykseen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun ja siihen liittyvän todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi (HE 46/2014 vp) ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Hallintolainkäyttölaki

21 §. *Asiamiehen valtuutus.* Pykälää täydennettäisiin niin, että asianajajaan ja yleiseen oikeusavustajaan rinnastettaisiin luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitetun luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

33 §. *Asian selvittäminen.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin täsmennys siitä, että päätöksen tehneeseen viranomaiseen rinnastetaan muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva viranomainen. Kyseessä voi olla esimerkiksi valvontaviranomainen, jolla on oikeus valittaa hallintopäätöksestä.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia.

33 a §. *Velvollisuus selvityksen esittäminen.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta saapua tuomioistuimeen kuultavaksi sekä esittää tuomioistuimelle esine tai asiakirja taikka sallia katselmuksen toimittaminen. Pykälä vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 9 §:n 1 ja 2 momenttia.

Pykälän 1 momentin mukaan jokaisella on velvollisuus saapua tuomioistuimeen kuultavaksi sekä sallia katselmuksen toimittaminen taikka esittää tuomioistuimelle 42 §:ssä tarkoitettu esine tai asiakirja, jollei laissa toisin säädetä. Säännös vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 9 §:n 1 momenttia. Hallintolainkäytössä todistajien ja muiden henkilöiden kuulemisessa, katselmuksen toimittamisessa sekä asiakirjan ja esineen esittämisessä on kyse hallintolainkäyttölain 33 §:ssä tarkoitetusta asian selvittämisestä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksista 1 momentissa tarkoitettuun velvollisuuteen. Jos henkilöllä on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta tuomioistuimessa, häntä ei voitaisi velvoittaa esittämään asiakirjaa tai esinettä taikka sallia katselmuksen toimittamista selvityksen esittämiseksi vaitiolo-velvollisuuden tai vaitiolo-

oikeuden piiriin kuuluvasta seikasta. Momentti vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 9 §:n 2 momenttia.

39 §. *Todistajan kuuleminen.* Pykälässä olisi perussäännös hallintotuomioistuimen mahdollisuudesta kuulla todistajaa. Se vastaisi pääosin voimassa olevaa 1 momenttia. Yksityisluonteiseen kirjalliseen todistajankertomukseen liittyvää säännöstä muutettaisiin kuitenkin niin, että todistajaa kuultaisiin suullisesti vain, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.

Pykälän mukaan oikeudenkäynnissä voidaan kuulla henkilöä, jonka asianosainen tai päätöksen tehnyt viranomainen on nimennyt tai jonka kuulemista hallintotuomioistuin pitää tarpeellisenä. Pykälään lisättäisiin täsmennys siitä, että päätöksen tehneeseen viranomaiseen rinnastetaan muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva viranomainen.

Aloite todistajan kuulemiseen voi tulla oikeudenkäynnin osapuolelta, mutta tuomioistuin voi kuulla todistajaa myös omasta aloitteestaan. Tuomioistuimen tehtävänä on arvioida, onko todistajan kuuleminen tarpeen asian selvittämiseksi. Siinäkin tapauksessa, että asianosainen nimeää todistajan, tuomioistuin päättää todistajan kuulemisesta.

Pykälän viimeinen virke koskee todistajan kuulemista suullisesti siinä tapauksessa, että asiassa vedotaan kirjalliseen todistajankertomukseen. Ehdotuksen mukaan kuulemisvelvollisuus rajattaisiin vain tilanteisiin, joissa suullinen kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi. Lisäksi selkeytettäisiin virkkeen sanamuotoa.

Suullinen kuuleminen ei olisi yleensä tarpeen silloin, kun ei ole ilmennyt perusteita epäillä kirjallisen todistajankertomuksen uskottavuutta. Asian arviointiin vaikuttaa kuitenkin myös oikeudenkäynnin muiden osapuolten mahdollinen pyyntö saada kuulustella kirjallisen todistajankertomuksen antanutta todistajaa. Suullinen kuuleminen ei olisi tarpeen myöskään silloin, kun kirjallisella todistajankertomuksella ei ole merkitystä asian ratkaisemiseksi tai kun asiaan on saatavissa

yksinkertaisemmin tai taloudellisemmin muuta selvitystä.

Pykälässä ei enää säädettäisi asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla. Asianosaista kuultaisiin suullisessa käsittelyssä hallintolainkäyttölain 37 §:n mukaisesti niin kuin nykyisinkin. Voimassa olevassa 39 §:n 2 momentissa säädettyä mahdollisuutta asianosaisen kuulemiseen totuusvakuutuksen nojalla ei ole juuri käytetty hallintotuomioistuimissa. Vastaava säännös asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla on oikeudenkäymiskaaren todistelussäännöksiä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettu poistettavaksi myös oikeudenkäymiskaaresta, koska säännöstä on käytetty vain harvoin yleisissäkin tuomioistuimissa.

Riita-asioiden oikeudenkäynnissä on ollut käytännössä merkitystä säännöksillä asianosaisen kuulemisesta todistelutarkoituksessa. Hallintolainkäytössä ei ole pidetty selkeänä jaotella asianosaisen suullista kuulemistä todistelutarkoituksessa tapahtuvaan ja muuhun kuulemiseen. Hallintolainkäyttölaissa ei sen vuoksi edelleenkään säädettäisi asianosaisen kuulemisesta todistelutarkoituksessa.

39 a §. Todistajan esteellisyys. Pykälä olisi uusi. Nykyisin todistajan esteellisyydestä säädetään viittaamalla oikeudenkäymiskaareen.

Oikeudenkäymiskaaren säännökset todistajan esteellisyydestä eivät ole ongelmitta soveltuneet sellaisinaan hallintoprosessiin, mutta niiden soveltamisesta on oikeuskäytännössä muotoutunut joitakin tulkintalinjoja. Tulkintaongelmia on käytännössä liittynyt erityisesti päätöksen tehneessä tai asianosaisena olevassa viranomaisessa toimivien virkamiesten tai luottamus henkilöiden esteellisyyteen toimia hallintolainkäyttöasiassa todistajana.

Hallintotuomioistuimissa samoin kuin yleisissä tuomioistuimissa on lähtökohtana, että todistajana voidaan kuulla muita paitsi jutun asianosaista. Todistajan luotettavuutta ei pyritä turvaamaan todistajan esteellisyyttä koskevalla sääntelyllä, vaan vapaan todistusharkinnan pohjalta tuomioistuin voi harkinnassaan ottaa huomioon sellaiset seikat, jotka voivat vähentää todistajankertomusten luotettavuutta. Sen vuoksi esimerkiksi lähisukulai-

suus asianosaiseen ei muodosta todistajan esteellisyyttä. Joissakin tapauksissa tietyt henkilöt rinnastetaan kuitenkin asianosaiseen todistajan esteellisyyttä arvioitaessa. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi asianosaisen laillinen edustaja sekä ns. itsenäiset väliintulijat.

Todistelussäännösten tarkoituksena on turvata tuomioistuimille mahdollisuus saada asian ratkaisemiseksi tarvittavaa tietoa toiseikoista henkilötodistelun avulla oikeudenkäynnin ulkopuolisilta henkilöiltä. Hallintolainkäytössä tuomioistuimella on myös virallisperiaatteen mukainen velvollisuus huolehtia asian selvittämisestä. Todistajien esteellisyytilanteet on sen vuoksi syytä rajata mahdollisimman suppeiksi.

Ehdotetun pykälän *1 momentin* mukaan todistajana ei voida kuulla oikeudenkäynnin osapuolena olevaa yksityistä asianosaista eikä muutakaan henkilöä, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta oikeudenkäynnin kohteena oleva asia välittömästi koskee, eikä heidän laillista edustajaansa.

Säännös ei koskisi viranomaisen laillista edustajaa silloinkaan, kun viranomainen on asianosaisen asemassa asiassa. Viranomaisen edustajan esteellisyydestä säädettäisiin 2 momentissa.

Jos oikeudenkäynnissä on mukana väliintulijana henkilö, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee vain välillisesti, tällaista henkilöä ja hänen laillista edustajaansa voidaan kuulla todistajana. Sen sijaan ns. itsenäistä väliintulijaa ei voida kuulla todistajana, sillä hänen oikeuttaan, etuaan tai velvollisuuttaan asia koskee välittömästi. Todistajana ei voida kuulla myöskään henkilöä, joka ei ole mukana oikeudenkäynnissä, mutta jolla on asiassa sellainen välitön intressi, että hän voisi halutessaan olla mukana ns. itsenäisenä väliintulijana.

Pykälän *2 momentin* mukaan todistajana ei voida kuulla myöskään henkilöä, joka käyttää päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnin osallisena olevan viranomaisen puhevaltaa samassa oikeudenkäynnissä.

Säännös koskisi viranomaisen puhevaltaa käyttävää henkilöä riippumatta siitä, onko kyseessä valitusasia vai hallintoasia. Valitusasiassa ei valituksen kohteena olevan päätöksen tehnyttä viranomaista tai sen edusta-

jaa pidetä asianosaisena, mutta tätä viranomaista kuullaan oikeudenkäynnissä. Hallinto-oikeuksissa käsitellään myös esimerkiksi lapsen tahdonvastaista huostaanottoa koskevia asioita ja muita hallintoriita-asioissa, joissa ei ole hallintoviranomaisen päätöstä ja jotka tulevat hallinto-oikeudessa vireille hakemuksesta.

Ehdotettu säännös merkitsisi muutosta nykyiseen sääntelyyn. Nykyisin oikeuskäytännössä on lähtökohtana, että osallistuminen valituksen kohteena olevan päätöksen tekemiseen ei sellaisenaan muodosta esteellisyyttä. Päätöksen tehnyt viranomainen ei yleensä ole oikeudenkäynnissä asianosaisen asemassa, joten sen edustajaa voidaan kuulla todistajana.

Jos valtio on asianosaisena jutussa ja sen edustamisesta oikeudenkäynnissä tietyissä asioissa on säädetty laissa, tätä laillista edustajaa on pidetty esteellisenä todistamaan. Kunnan laillisenä edustajana toimii kunnanhallitus. Kunnanhallituksen jäseniä ja kunnanjohtajaa on oikeuskäytännössä pidetty esteellisinä todistajiksi ainakin kunnan yleiseen toimialaan kuuluvissa kunnallisvalitusasioissa, sillä kuntaa on pidetty tällöin asianosaisena. Joissakin tapauksissa esteellisinä todistamaan on pidetty myös tiettyjä kunnan luottamushenkilöitä, jos on katsottu, että heille oli delegoitu toimiminen kunnan laillisenä edustajana kyseessä olevassa asiassa.

Ehdotuksen mukaan kunnanhallituksen, kunnanvaltuuston tai kunnallisen lautakunnan jäsenet eivät enää olisi tämän asemansa perusteella esteellisiä todistamaan. Esteellisyys ei koskisi muitakaan henkilöitä, jotka asemansa perusteella voisivat suoraan lain nojalla ilman erillistä valtuutusta edustaa viranomaista oikeudenkäynnissä, mutta eivät käytä tämän puhevaltaa kyseessä olevassa oikeudenkäynnissä. Esteellisyyden piiri supistuisi siten nykyisestä. Esteellisiä todistamaan eivät edelleenkaan olisi viranomaisen päätöksen tekemiseen osallistuneet virkamiehet, ellei kyseessä oleva virkamies toimisi viranomaisen edustajana oikeudenkäynnissä. Tosiseikkojen selvittämisen kannalta on tärkeää, että viranomainen nimeää yhden henkilön, joka käyttää viranomaisen puhevaltaa suullisessa käsittelyssä. Esteellisyys kos-

kisi suullisessa käsittelyssä viranomaista edustavaa henkilöä, mutta sen piiriin kuuluisi myös virkamies, joka on samassa oikeudenkäynnissä antanut viranomaisen puolesta kirjallisen lausunnon.

Jos käsiteltävän asian tuomari taikka asianosaisen asiamies tai avustaja nimetään todistajaksi, heidän kuulemisensa tarpeellisuuden arviointiin sekä asiamiehen ja avustajan velvollisuuteen luopua tehtävästään sovelletaan, mitä 39 f §:n viittaussäännöksessä mainitussa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 31 §:ssä säädetään. Tuomarin esteellisyyteen sovelletaan tällöin, mitä hallintolainkäyttölain 76 §:n viittaussäännöksessä mainitussa oikeudenkäymiskaaren 13 luvussa säädetään tuomarin esteellisyydestä.

39 b §. Todistajan vaitiolo-oikeus. Pykälä olisi uusi. Hallintolainkäyttölaissa säädetään nykyisin todistajan vaitiolo-oikeudesta viitauksella oikeudenkäymiskaareen.

Asianosaisen läheisellä olisi *1 momentin* mukaisesti oikeus kieltäytyä todistamasta niin kuin nykyisinkin. Läheisen määritelmä vastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 17 §:n 1 momenttiin ehdotettua säännöstä. Läheisellä tarkoitettaisiin asianosaisen nykyistä tai entistä puolisoa taikka nykyistä avopuolisoa, sisaruksia, sukulaisia suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa taikka henkilöä, jolla on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde asianosaiseen.

Pykälän *2 momentissa* olisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 17 §:n 2 momenttia vastaava säännös siitä, että jos 1 momentissa tarkoitettu läheinen suostuu todistamaan tuomioistuimessa, suostumusta ei voida peruuttaa, ellei muusta tässä laissa säädetystä salassapitovelvollisuudesta tai muusta vaitiolo-oikeudesta muuta johdu.

Lisäksi jokaisella todistajalla olisi *3 momentin* mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen ilmaisisi momentin 1—3 kohdassa tarkoitettun tiedon.

Momentin *1 kohdan* mukaan todistaja voisi ensinnäkin kieltäytyä kertomasta seikan, jos sen kertominen voisi saattaa hänet tai hänen läheisensä syytteen tai rangaistuksen luonteisen hallinnollisen seuraamuksen vaaraan. Vaitiolo-oikeus perustuu tältä osin siihen, et-

tä kenelläkään ei ole velvollisuutta myötävaikuttaa siihen, että hänet todetaan syylliseksi rikosoikeudellisesti rangaistavaan tekkoon tai että häneen kohdistetaan hallinnollinen rangaistusseuraamus. Yleisiä tuomioistuimia koskeva vastaava säännös olisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 18 §:ssä.

Momentin 2 kohdan mukaan todistaja saisi kieltäytyä kertomasta myös liike- tai ammatillisuuden. Niitä ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 17 ja 20 kohdassa tarkoitettu liike- tai ammatillisuus ja rikoslain 30 luvun 11 §:ssä määritelty yrityssalaisuus. Todistajan kieltäytymisoikeus ei tältä osin olisi kuitenkaan ehdoton. Laissa mainituilla edellytyksillä tuomioistuin voisi velvoittaa todistajan kertomaan myös tällaisen salaisuuden. Yleisiä tuomioistuimia koskeva vastaava säännös olisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 19 §:ssä.

Todistajalla olisi momentin 3 kohdan mukaan myös oikeus kieltäytyä kertomasta sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä turvattun lähdesuojan piiriin kuuluvista tiedoista. Vastaava yleisiä tuomioistuimia koskeva säännös olisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 20 §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ssä tarkoitettun anonyymin todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa hänen henkilöllisyytensä tai yhteystietonsa. Vastaava säännös yleisten tuomioistuinten osalta olisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 21 §:n 1 momentissa.

Oikeudenkäymiskaaren todistelussäännöksiä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettu anonyymi todistelu olisi mahdollista vain rikosasiassa. Hallintolainkäyttölaissa ei viitattaisi anonyymin todistajan kuulemista koskevaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ään, joka koskee todistajan kuulemista rikosasiassa. Anonyymin todistajan kannalta on kuitenkin tärkeää, ettei hallintoprosessia voida käyttää hänen henkilöllisyytensä selvittämiseen. Vastaava sääntely koskisi oikeudenkäymiskaareissa riita-asioiden käsittelyä.

39 c §. Todistajan velvollisuus kieltäytyä todistamasta. Pykälä olisi uusi. Hallintolain-

käyttölaissa säädetään nykyisin todistajan vaitiolovelvollisuudesta viittauksella oikeudenkäymiskaareen.

Pykälän 1 momentin mukaan valitusviranomaisen päätösneuvottelun sisällöstä ei saa todistaa. Pykälä vastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 1 momenttia. Ehdotus vastaa sisällöltään nykyistä sääntelyä.

Pykälän 2 momentti liittyisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ssä tarkoitettuun anonyymiin todistajaan. Jokaisella muulla kuin anonyymilla todistajalla olisi velvollisuus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa anonyymin todistajan henkilöllisyyden tai hänen yhteystietonsa. Anonyymi todistelu olisi oikeudenkäymiskaaren mukaan mahdollista vain rikosasiassa, mutta anonyymin todistajan kannalta on tärkeää, että hänen henkilöllisyytensä ja yhteystietonsa suojataan myös hallintolainkäyttöasioiden käsittelyssä. Ehdotus vastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 21 §:n 2 momenttia, joka koskisi rikosasioiden ohella myös riita-asioiden käsittelyä.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin useisiin todistamiskieltoja koskeviin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännöksiin.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10 §:n mukaan todistaa ei saisi tiedosta, joka on pidettävä salassa valtion turvallisuuden vuoksi taikka suhteiden toiseen valtioon tai kansainväliseen järjestöön vuoksi.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentin mukaan rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa (1015/2005) tarkoitettu sovittelija ei saisi todistaa siitä, mitä hän tehtävässään on saanut tietää soviteltavasta asiasta, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista tai se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, todistamiseen suostu. Hallintolainkäyttölaissa ei viitattaisi 17 luvun 11 §:n 2 momenttiin, joka koskisi riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (394/2011) tarkoitettun sovittelijan vaitiolovelvollisuutta riita-asian käsittelyssä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 2 momentissa säädetään syyttäjän ja poliisin tai muun rikostorjunnasta huolehtivan viranomaisen henkilöstöön kuuluvan velvollisuudesta kieltäytyä poliisilain (872/2011) 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettusta tiedosta ja oikeudesta kieltäytyä todistamasta mainitun lain 7 luvun 3 §:n 1 momentissa tarkoitettusta tiedosta. Momentissa säädetään myös Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen oikeudesta kieltäytyä todistamasta vankeuslain (767/2005) 19 luvun 10 §:n 1 momentissa tarkoitettusta tiedosta. Käytännössä kyse on lähinnä ns. vinkkimiehen tai peitepoliisin henkilötiedoista, jotka ovat luonteeltaan arkaluonteisia.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n pykälän 3 momentissa säädettäisiin turvallisuustutkintalaissa (525/2011) tarkoitetun turvallisuustutkintaan osallistuvan henkilön vaitiolovelvollisuudesta ja velvollisuudesta todistaa. Momentti vastaisi sisällöltään voimassa olevaa turvallisuustutkintalain (525/2011) 40 §:n 1 momenttia. Sen mukaan Onnettomuustutkintakeskuksen virkamies, tutkintaryhmän jäsen tai muu turvallisuustutkintaan osallistuva ei saa todistaa siitä, mitä hän on tehtävässään saanut tietää onnettomuudesta, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista.

Sen sijaan momentissa ei viitattaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 1 ja 2 momentin säännöksiin virkamiehen vaitiolovelvollisuudesta, koska julkisuuslaissa tarkoitettu vaitiolovelvollisuus samoin kuin lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön vaitiolovelvollisuus kuuluisivat hallintolainkäyttölain 39 d §:n soveltamisen piiriin.

Momentissa viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13 §:n 1 ja 3 momenttiin, joissa säädettäisiin oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan vaitiolovelvollisuudesta. Viitattujen säännösten mukaan oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja ei saisi ilman lupaa todistaa siitä, mitä hän on saanut tietää hoitaessaan oikeudenkäyntiin liittyvää tehtävää, antaessaan oikeudellista neuvontaa

päämiehen oikeudellisesta asemasta esituskinnassa tai muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa taikka antaessaan oikeudellista neuvontaa oikeudenkäynnin käynnistämiseksi tai sen välttämiseksi. Asiantajana, luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitettu oikeudenkäyntiavustaja tai valtion oikeusaputoimistoista annetussa laissa (258/2002) tarkoitettu julkinen oikeusavustaja ei saisi ilman lupaa todistaa myöskään yksityisen tai perheen salaisuudesta taikka liike- tai ammattisalaisuudesta, josta hän on muussa tehtävässään saanut tiedon, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista. Momentissa ei viitattaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13 §:n 2 momenttiin, joka koskisi rikosasioiden käsittelyä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 15 §:n 1 momentin perusteella hallintotuomioistuimien voisi velvoittaa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa (riita- tai rikosasian sovittelijan vaitiolovelvollisuus) tai 13 §:ssä (oikeudenkäyntiasiamiehen vaitiolovelvollisuus) tarkoitetun henkilön vaitiolovelvollisuudestaan huolimatta todistamaan, jos se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, on kuollut ja jos erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet sitä vaativat.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 16 §:ssä säädettäisiin uskonnollisen yhdiskunnan pappin tai vastaavassa asemassa olevan henkilön vaitiolovelvollisuudesta. Viitatussa pykälän mukaan uskonnonvapauslaissa (453/2003) tarkoitetun rekisteröidyn uskonnollisen yhdiskunnan pappi tai muu vastaavassa asemassa oleva henkilö ei saa todistaa siitä, mitä hän on ripissä tai yksityisessä sielunhoidossa saanut tietää, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostu todistamiseen. Vaitiolovelvollisuudesta Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa ja Suomen ortodoksisessa kirkossa säädetään kuitenkin erikseen. Säännökset tästä ovat kirkkolain (1054/1993) 5 luvun 2 §:ssä ja 6 luvun 12

§:ssä sekä ortodoksisesta kirkosta annetun lain (985/2006) 110 §:ssä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin henkilöistä, joiden velvollisuus kieltäytyä todistamasta säilyy, vaikkei henkilö ole enää siinä asemassa, jossa sai tiedon todistettavasta seikasta. Ehdotus vastaisi oikeudenkäymiskaaren todistelusäännöksiä koskevassa hallituksen esityksessä ehdotettua oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 22 §:n 1 momenttia siltä osin kuin sen säännökset voivat tulla sovellettaviksi hallintotuomioistuimissa.

Momentissa tarkoitettu vaitiolovelvollisuus koskisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa tarkoitettua riita- tai rikosasioiden sovittelijaa, 12 §:n 2 momentissa tarkoitettua syyttäjää, poliisia tai Rikosseuraamuslaitoksen virkamiestä, 12 §:n 3 momentissa tarkoitettua Onnettomuustutkintakeskuksen virkamiestä, tutkintaryhmän jäsentä tai muuta turvallisuustutkintaan osallistuvaa, 13 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua oikeudenkäyntiasiamiestä tai -avustajaa sekä 16 §:ssä tarkoitettua pappia tai vastaavassa asemassa olevaa henkilöä.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin vaitiolovelvollisuudesta silloin, kun henkilö on saanut oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa taikka 13 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettun tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitettun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan. Heillä olisi vastaava velvollisuus kieltäytyä todistamasta kuin mainituissa lainkohdissa tarkoitetuilla henkilöillä. Kyseessä olisivat oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa tarkoitettun riita- tai rikosasian sovittelijan taikka 13 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettun oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan palveluksessa tai apuna toimineet henkilöt. Tuomioistuimien voisi kuitenkin määrätä heidät todistamaan, jos se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, on kuollut ja jos erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet sitä vaativat.

39 d §. *Muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutus todistajan kuulemiseen.* Pykälä olisi uusi. Nykyisin todistajan vaitiolovelvollisuudesta säädetään viittauksella

oikeudenkäymiskaareen. Ehdotetussa pykälässä säädettäisiin muussa laissa kuin hallintolainkäyttölaissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutuksesta todistajan kuulemiseen.

Vaitiolovelvollisuus voi tällöin perustua esimerkiksi julkisuuslain, terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994), sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) tai oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain säännöksiin.

Pykälän 1 momentissa olisi lähtökohtana, että laissa säädettyä vaitiolovelvollisuutta noudatettaisiin myös hallintotuomioistuimissa. Todistajaa voitaisiin kuitenkin kuulla tämän vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, kun se on välttämätöntä asian selvittämiseksi tai kun henkilö, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, suostuu todistamiseen.

Pykälän 2 momentissa rajattaisiin todistajan kuulemisen ulkopuolelle tilanteet, joissa todistajan vaitiololle olisi erityisen painavat perusteet eikä todistajan kuulematta jättäminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista.

Todistajan vaitiolovelvollisuus olisi todistamisen esteenä, jos kuuleminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua, lapsen etua tai muuta erittäin tärkeää yksityistä etua. Poikkeuksena olisi tilanne, jossa kuulematta jättäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen. Erittäin tärkeä yleinen etu voisi edellyttää todistajan vaitioloa seikasta, jonka ilmaiseminen esimerkiksi vaarantaisi vakavasti valtion ulkoista turvallisuutta. Lapsen etu tai muu erittäin tärkeä yksityinen etu voisi liittyä esimerkiksi henkilökohtaisen turvallisuuden tai koskemattomuuden turvaamiseen.

Ehdotetut säännökset poikkeaisivat oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun ehdotetuista 12 §:n (virkamiehen salassapitovelvollisuus) ja 14 §:n (lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön salassapitovelvollisuus) säännöksistä. Hallintotuomioistuimissa oikeudenkäynnin kohteena on yleensä viranomaisen päätösvallan käyttö, jonka lainmukaisuuden arviointi edellyttää, että viranomaisen päätöksentekoon liittyvät seikat voidaan riittävästi selvittää oikeudenkäynnissä.

Vaitiolovelvollisuutta olisi yleensä tulkittava suppeasti, jos se rajoittaisi tosiseikkojen selvittämistä oikeudenkäynnissä. Muussa laissa säädetty vaitiolovelvollisuus ei siten estäisi esimerkiksi virkamiestä tai terveydenhuollon ammattihenkilöä todistamasta lastensuojeluasianssa lapsen edun turvaamiseen liittyvistä tosiseikoista. Olisi myös epäjohtonmukaista, jos virkamies tai terveydenhuollon ammattihenkilö ei voisi todistaa oikeudenkäynnissä seikoista, joista hän voisi toimittaa kirjallisen lausunnon tuomioistuimelle.

Todistajan kuuleminen hänen vaitiolovelvollisuutensa piiriin kuuluvasta asiasta ei välttämättä tekisi siitä julkista. Siltä osin kuin todistajaa kuullaan tämän vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvista seikoista, suullinen käsittely toimitetaan yleensä oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 11 §:ssä tarkoitetulla tavalla suljetuin ovin. Tuomioistuin voisi tosin päättää, että todistajan kuuleminen on tältäkin osin julkinen, jos se on tarpeen oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi.

39 e §. *Todistajan kieltäytymisen perusteellinen.* Pykälä olisi uusi. Nykyisin todistajan velvollisuudesta ilmoittaa kieltäytymisensä peruste säädetään viittauksella oikeudenkäymiskaareen.

Pykälän *1 momentin* mukaan todistajan olisi ilmoitettava kieltäytymisensä peruste ja saatettava todennäköiseksi sitä tukevat seikat. Säännös vastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 1 momenttia.

Pykälän *2 momentin* mukaan henkilön kieltäytyminen lain 39 b §:n 3 momentin 1 kohdassa tai 4 momentissa taikka 39 c §:n 2 momentissa tarkoitetulla perusteella hyväksyttäisiin, jollei hän ole selvästi erehtynyt kieltäytymistä koskevan oikeuden tai velvollisuuden sisällöstä tai kieltäytyminen ole muutoin selvästi perusteeton. Ehdotettu säännös koskisi itsekriminointisuojan sekä anonyymien todistajan henkilöllisyyden ja yhteystietojen suojan piirissä olevia tietoja. Säännös vastaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n 2 momenttia.

39 f §. *Muut säännökset todistajan kuulemisesta.* Pykälässä viitattaisiin niihin todistajan kuulemisesta koskeviin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännöksiin, joita sovellet-

taisiin myös hallintolainkäytössä, mutta joihin ei viitattaisi muissa tämän lain todistelua koskevissa pykälissä.

Muutamissa viitatuissa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännöksissä mainitaan asianosaisen kuuleminen todistelutarkoituksessa. Hallintolainkäyttölaissa ei viitattaisi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 26 §:ään, jossa olisi perussäännös asianosaisen kuulemisesta todistelutarkoituksessa. Hallintolainkäyttölain 39 e § koskisi vain todistajan kuulemistä. Siltä osin kuin viitatuissa pykälissä säädetään asianosaisen kuulemisesta todistelutarkoituksessa, näitä säännöksiä ei sovellettaisi hallintolainkäytössä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 31 §:ssä säädettäisiin ensinnäkin siitä, miten menettelään, jos käsiteltävän asian tuomari, esittelijä tai muu asiaa tuomioistuimessa ratkaistaessa läsnä oleva henkilö nimetään todistajaksi. Tällöin kysymys hänen kuulemisensa tarpeellisuudesta ratkaistaan noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 9 §:ssä säädetään esteellisyysväitteen ratkaisemista. Pääsäännön mukaan kysymyksen ratkaisisi tällöin muu kuin todistajaksi nimetty tuomari. Pykälässä säädettäisiin myös menettelystä silloin, kun asianosaisen oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies nimitään todistajaksi. Tällöinkin tuomioistuimen on harkittava, onko hänen kuulemisensa tarpeen. Jos asianosaisen oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies velvoitetaan todistamaan, hänen on luovuttava tehtävästään. Tällöin tuomioistuimen on varattava asianomaiselle henkilölle tai hänen päämiehelleen tilaisuus hankkia oikeudenavustajaksi tai oikeudenkäyntiasiamieheksi toinen henkilö todistajaksi velvoitetun sijaan.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 32 §:n mukaan tasavallan presidenttiä ei kutsuttaisi kuultavaksi todistajana.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 43 §:n 1 momentissa säädetään tuomioistuimen puheenjohtajan kyselyvelvollisuuksista pääkäsitteilyssä ennen todistajan tai asiantuntijan kuulemistä. Puheenjohtajan on kysyttävä kuultavalta hänen nimeään ja tarvittaessa varmistuttava hänen henkilöllisyydestään. Tarvittaessa puheenjohtajan on kysyttävä, onko kuultavalla estettä antaa vakuutusta ja

onko hänellä velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Puheenjohtajan on tarvittaessa tiedusteltava myös kuultavan uskottavuuteen vaikuttavia seikkoja. Pykälän 2 momentissa säädetään puheenjohtajan velvollisuudesta kertoa kuultavalle tämän oikeudesta kieltäytyä todistamasta ja siitä, että jollei hän käytän hyväkseen tätä oikeuttaan, hänellä on sama totuusvelvollisuus kuin muillakin todistajilla tai asiantuntijoilla. Puheenjohtajan on lisäksi tarvittaessa selostettava kuultavalle tämän vaitiovelvollisuuden tai vaitiolo-oikeuden sisältö. Pykälän 3 momentin mukaan anonyymillä todistajalla ei ole velvollisuutta ilmoittaa henkilöllisyyttään.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 44 §:n 1 momentissa säädetään todistajan vakuutuksesta. Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, millaisissa tilanteissa todistaja ei anna vakuutusta. Vakuutusta ei anna henkilö, joka ei ole täyttänyt 15 vuotta tai jonka henkinen toiminta on häiriintynyt niin, ettei hän ilmeisesti ymmärrä vakuutuksen merkitystä. Rikosasiassa vakuutusta ei anna asianomistaja, jolla ei ole asiassa vaatimuksia, eikä samaan tekkoon osallistunut henkilö. Vakuutusta ei anna myöskään anonyymi todistaja.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 46 §:n mukaan tuomioistuimen puheenjohtajan on muistutettava todistajaa totuusvelvollisuudesta ja vakuutuksen tärkeystä ennen kuin hän esittää kertomuksensa,

Jos asiassa kuullaan useita henkilöitä, heitä kuullaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 50 §:n mukaan erikseen. Heitä voidaan kuitenkin kuulla vastakkain, jos heidän lausuntonsa ovat ristiriitaisia tai jos on muuten tarpeen kuulla heitä vastakkain. Henkilö, joka on nimetty todistajaksi tai asiantuntijaksi, ei saa olla läsnä asian käsittelyssä enempää kuin hänen kuulemisensa vaatii. Tuomioistuin voi kuitenkin tarvittaessa sallia, että asiantuntija on läsnä asian käsittelyn muissa osissa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 51 §:n 1 momentin mukaan todistajaa ja asiantuntijaa voitaisiin kuulla näkösuojan takaa taikka asianosaisen tai muun henkilön läsnä olematta, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja tämä on tarpeen kuultavan tai hänen läheisenä suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta, jos henkilö häiritsee tai

koettaa eksyttää kuultavaa tämän puhuessa tai jos kuultava muuten jättäisi ilmaisematta, mitä hän tietää asiasta. Tällöinkin asianosaisille on pykälän 2 momentin mukaan varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä.

Lisäksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 51 §:n 3 momentissa olisi informatiivinen viittaus siihen, että kuultavan kuulemisesta yleisön läsnä olematta säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (370/2007), mutta tähän momenttiin ei viitattaisi hallintolainkäyttölaissa. Hallintolainkäytössä sovellettaviksi tulisivat sen sijaan ilman nimenomaista viittauksia oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain (371/2007) 13 §:n säännökset yleisön läsnäolon rajoittamisesta.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 52 § koskee todistajan ja asiantuntijan kuulemista tietoverkon välityksellä. Pykälän mukaan todistajaa tai asiantuntijaa voidaan kuulla käyttäen videoneuvottelua tai muuta soveltuvaa teknistä tiedonvälitystapaa, jossa istuntoon osallistuvilla on puhe- ja näköyhteys keskenään, jos tuomioistuin harkitsee tämän soveliaaksi ja jos:

1) kuultava ei sairauden tai muun syyn vuoksi voi saapua henkilökohtaisesti pääkäsittelyyn;

2) kuultavan henkilökohtaisesta saapumisesta pääkäsittelyyn aiheutuu todisteen merkitykseen verrattuna huomattavia kustannuksia tai huomattavaa haittaa;

3) kuultavan kertomuksen uskottavuutta voidaan luotettavasti arvioida ilman hänen henkilökohtaista läsnäoloaan pääkäsittelyssä;

4) menettely on tarpeen kuultavan taikka tällaiseen henkilöön 17 §:n 1 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta; tai

5) kuultava ei ole täyttänyt 15 vuotta tai hänen henkinen toimintansa on häiriintynyt.

Kohdissa 1—3 tarkoitetuissa tapauksissa voidaan kuulemisessa kuitenkin käyttää myös puhelinta. Asianosaisille on varattava tilaisuus esittää kuultavalle kysymyksiä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 62 §:ssä säädettäisiin seuraamuksista, jotka aiheutuvat todistajalle siitä, että hän jää pois istunnosta

ilman laillista estettä tai poistuu sieltä luvatta. Tällöin todistaja tuomitaan asetettuun uhkasakkoon ja tuomioistuimien voi määrätä todistajan noudettavaksi heti tuomioistuimeen, jollei asian käsittelyä päätetä jatkaa myöhemmin. Jos asian käsittelyä jatketaan myöhemmin, on asetettava korkeampi uhkasakko tai tarvittaessa määrättävä todistaja noudettavaksi. Tuomioistuin voi määrätä todistajan tai muun todistelutarkoituksessa kuultavan noudettavaksi istuntoon myös, jos hänen käyttäytymisensä antaa aiheutta olettaa, ettei hän tule noudattamaan kutsua saapua tuomioistuimeen. Noudettavaksi määrätty todistaja saadaan myös ottaa säilöön.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 63 §:ssä säädetäisiin seuraamuksista tilanteissa, joissa todistaja kieltäytyy todistamasta, vaikka hänellä ei ole tähän oikeutta. Tällöin tuomioistuin velvoittaa hänet todistamaan sakon uhalla. Jos todistaja kieltäytyy noudattamasta tuomioistuimen määräystä, tuomioistuin tuomitsee uhkasakon maksettavaksi. Jos todistaja edelleen kieltäytyy noudattamasta tuomioistuimen määräystä, tuomioistuin voi, ottaen huomioon asian laatu, todistajankertomuksen merkitys asian ratkaisemisen kannalta, todistajan henkilökohtaiset olot ja muut olosuhteet, määrätä todistajan painostusvankeudella täyttämään velvollisuutensa. Painostusvankeuteen määrättyyn todistajaan sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) säädetään ottaen huomioon vapaudenmenetyksen peruste.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 64 §:n mukaan seuraamuksia koskevia 62 ja 63 §:n säännöksiä ei sovelletaisi todistajaan, joka ei ole täyttänyt 15 vuotta tai jonka henkinen toiminta on häiriintynyt. Hänet saadaan kuitenkin noutaa tuomioistuimeen. Painostusvankeuteen ei saa määrätä alle 18-vuotiasta todistajaa. Asiantuntijaan sovelletaan 62 §:n säännöksiä. Asiantuntijaa ei kuitenkaan saa määrätä noudettavaksi tuomioistuimeen. Jos se, joka on nimennyt todistajan tai asiantuntijan, luopuu hänen kuulustelemisestaan, tai sitä koskeva kysymys muuten raukeaa, todistajalle 62 tai 63 §:n nojalla tai asiantuntijalle 62 §:n nojalla asetettua uhkasakkoa ei saa tuomita eikä todistajaa vastaan saa käyttää

painostusvankeutta. Todistaja vastaa kuitenkin noutokustannuksista, jos määräys siitä on annettu ennen luopumista tai raukeamista.

39 g §. Muu henkilökohtainen kuuleminen. Pykälässä säädetäisiin siitä, että suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös henkilöä, jota ei 39 a §:n perusteella voida kuulla todistajana, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi. Nykyisin hallintolainkäyttölaissa ei ole säännöstä muiden henkilöiden kuin asianosaisten, päätöksen tehneen viranomaisen edustajien, todistajien ja asiantuntijoiden kuulemisesta. Käytännössä oikeudenkäynnissä on voitu kuulla esimerkiksi henkilöä, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asiassa annettava päätös välittömästi koskee, mutta joka ei ole tullut mukaan oikeudenkäyntiin väliintulijana. Ehdotettu säännös vastaisi nykyistä käytäntöä.

39 h §. Vajaavaltaisen kuuleminen. Pykälä koskisi vajaavaltaisen henkilökohtaista kuulemistä. Vajaavaltaisella tarkoitetaan holhoustoimesta annetun lain (442/1999) 2 §:n mukaan alle 18-vuotiasta henkilöä tai sellaista 18 vuotta täyttänyttä henkilöä, joka on julistettu vajaavaltaiseksi.

Pykälä vastaisi pääosin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 27 ja 30 §:n sääntelyä. Lisäksi siinä otettaisiin huomioon tilanteet, joissa tulisi olla mahdollista kuulla vajaavaltaista ilman kaikkien oikeudenkäynnin osapuolten ja valitusviranomaisen kaikkien jäsenten läsnäoloa.

Pykälän 1 momentin mukaan vajaavaltaista voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä. Kuulemisen yhteydessä vajaavaltaiselle ei saisi antaa sellaisia tietoja, jotka voivat vakavasti vaarantaa hänen terveyttään tai kehitystään. Jos etukäteen arvioitaisiin, ettei edellä mainittujen tietojen välittymistä voida estää kaikkien oikeudenkäynnin osapuolten ollessa läsnä, tulisi kuuleminen järjestää momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitettulla tavalla vain yhden tai useamman hallintotuomioistuimen jäsenen ja esittelijän ollessa läsnä.

Vajaavaltainen voi olla oikeudenkäynnissä esimerkiksi asianosaisena tai todistajana. Tämän pykälän säännöksiä sovellettaisiin vajaavaltaisen henkilökohtaiseen kuulemiseen riippumatta hänen asemastaan oikeudenkäynnissä. Säännöksellä vahvistettaisiin va-

jaavaltaisen oikeutta tulla kuulluksi ja hänen näkemystensä huomioon ottamista. Toisaalta tavoitteena olisi suojella vajaavaltaista tuomioistuimessa tapahtuvan kuulemisen aiheuttamilta haitallisilta kokemuksilta siten, että kuuleminen rasittaisi vajaavaltaista mahdollisimman vähän.

Vajaavaltaisen kuulemisesta on muussa lainsäädännössä erityissäännöksiä, joita sovellettaisiin tämän lain asemesta. Esimerkiksi lapsen kuulemisesta lastensuojelulain mukaisissa asioissa hallintotuomioistuimessa säädetään lastensuojelulain (417/2007) 86 §:ssä. Lastensuojeluasiassa on otettava huomioon myös lastensuojelulain säännökset 12 vuotta täyttäneen lapsen oikeudesta käyttää puhevaltaa itseään koskevassa lastensuojeluasiassa. Vastaavia säännöksiä on myös mielenterveyslaissa (1116/1990).

Ehdotuksen mukaan alle 15-vuotiasta voitaisiin kuulla vain, jos kuulemisella on asian selvittämiseksi keskeinen merkitys eikä kuulemisesta arvioida aiheutuvan hänelle merkittävää haittaa. Keskeisellä merkityksellä tarkoitettaisiin esimerkiksi seikkaa, joka on todistelun tai asian lopputuloksen kannalta ratkaiseva. Jos muuta todistelua ei ole, henkilön kuulemisella on asian selvittämiseksi keskeinen merkitys. Keskeisellä merkityksellä tarkoitettaisiin myös kuulemisen merkitystä muun todistelun arvioinnissa. Esimerkiksi pitkässä todisteluketjussa sinänsä vähäisellä havainnolla voi olla keskeinen merkitys todistelun arvioinnissa.

Lisäksi edellytyksenä alle 15-vuotiaan kuulemiselle olisi, ettei kuulemisesta arvioida aiheutuvan hänelle merkittävää haittaa. Lähtökohtana tätä harkittaessa tulisi olla se, aiheuttaako itse tuomioistuimessa kuuleminen kärsimystä tai haittaa. Lasten kehitystasoissa on suuria eroja. Tuomioistuin voisi kuulemisen seuraamusten arvioimiseksi harkintansa mukaan pyytää selvitystä esimerkiksi perheneuvolasta, lastenpsykiatrilta tai lastensuojeluviranomaiselta, ja tarvittaessa kuulla tällaisia asiantuntijoita. Edellytysten arvioinnissa olisi otettava huomioon myös ehdotettu mahdollisuus kuulla alle 15-vuotiasta ilman, että oikeudenkäynnin osapuolet ovat läsnä. Kuuleminen voisi tapahtua myös muualla kuin tuomioistuimen istuntosalissa, esimerkiksi

tuomioistuimen muissa tiloissa, perheneuvolassa tai lapsen sijaishuoltopaikassa. Tuomioistuin päättäisi tapauskohtaisesti alle 15-vuotiaan lapsen henkilökohtaisesta kuulemisesta ja kuulemistavasta.

Pykälä vastaisi pääosin sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 27 §:n 1 momentin ja 30 §:n säännöksiä, mutta hallintolainkäyttölaissa säädettäisiin myös mahdollisuudesta kuulla vajaavaltaista ilman kaikkien osapuolten ja tuomareiden läsnäoloa.

Vajaavaltaisen henkilökohtainen kuuleminen kaikkien tuomioistuimen jäsenten ja oikeudenkäynnin osapuolten läsnä ollessa saattaa olla vajaavaltaiselle ahdistava kokemus. Vajaavaltaisen saattaa olla myös vaikea ilmaista mielipidettään vapaasti esimerkiksi hänelle läheisen henkilön läsnä ollessa. Vajaavaltaisen kuuleminen voisi tapahtua tällöin ilman kaikkien muiden oikeudenkäynnin osapuolten läsnäoloa ja tarvittaessa vain yhden tai useamman hallinto-oikeuden jäsenen sekä esittelijän läsnä ollessa. Säännös korostaisi vajaavaltaisen suojaamista ja hänen itsenäisen mielipiteensä turvaamista.

Käytännössä on jo ennen suullista käsittelyä tai suullisessa käsittelyssä voinut tulla esiin, että vajaavaltainen saattaa pelätä mielipiteensä ilmaisemista itselleen kielteisten seurausten pelossa oikeudenkäynnin osapuolten läsnä ollessa. Usein myös vajaavaltaisen itsenäisen mielipiteen selvittäminen saattaa olla hankalaa muiden läsnä ollessa.

Vaihtoehtoisten kuulemismenetelmien käyttö mahdollistaa tapauksen erityispiirteiden ja vajaavaltaisen edun huomioon ottamisen. Toisaalta vajaavaltaisen kuuleminen ilman muiden oikeudenkäynnin osapuolten läsnäoloa on poikkeuksellista oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisesta tältä osin oikeudenkäynnin muiden osapuolten kannalta säädettäisiin tämän pykälän 3 momentissa.

Ehdotetun 2 momentin mukaan tuomioistuimen olisi tarvittaessa määrättävä kuultavalle vajaavaltaiselle tukihenkilö. Momentti vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 27 §:n 2 momenttia.

Säännöksen tarkoituksena olisi tehdä kuuleminen vajaavaltaisen kannalta mahdolli-

simman helpoksi. Tukihenkilö toimisi vajaanvaltaisen henkilökohtaisena tukena ja auttaisi häntä asian käsittelemiseen liittyvissä kysymyksissä. Tukihenkilö voitaisiin määrätä vajaanvaltaiselle riippumatta siitä, missä ominaisuudessa häntä kuultaisiin. Tukihenkilö voisi olla tapauksesta riippuen esimerkiksi vajaanvaltaisen edunvalvoja, huoltaja tai muu läheinen henkilö. Myös sosiaaliviranomainen, sairaalan henkilökuntaan kuuluva tai vastaava vajaanvaltaisen kanssa työskentelevä henkilö voisi toimia tukihenkilönä.

Tukihenkilön tehtävänä olisi olla oikeudenkäynnissä kuultavan henkilökohtaisena tukena ja auttaa häntä asian käsittelemiseen liittyvissä kysymyksissä. Tämä vastaisi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 §:n säännöksiä asianomistajalle määrättävästä tukihenkilöstä. Henkilökohtainen tukeminen tarkoittaa sitä, että tukihenkilö jo ennen oikeudenkäyntiä keskustelemalla tutustuu kuultavaan sekä auttaa häntä valmistautumaan oikeudenkäyntiin. Oikeudenkäynnin aikana jo tukihenkilön läsnäololla voi olla kuultavalle suuri merkitys. Kuultavan auttaminen asian käsittelemiseen liittyvissä kysymyksissä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tukihenkilöllä on oikeus kiinnittää huomiota kuultavalle esitettyjen kysymysten asianmukaisuuteen. Tarvittaessa hän voi esittää esimerkiksi tauon pitämistä istunnossa tai muita asian käsittelyjärjestykseen liittyviä kuultavan toivomuksia.

Ehdotetun pykälän 3 momentissa säädettäisiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisesta niissä tilanteissa, joissa vajaanvaltaista kuultaisiin tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ilman, että oikeudenkäynnin muut osapuolet ovat läsnä.

Jos kuuleminen suoritettaisiin tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettulla tavalla, asianosaisille ja oikeudenkäynnissä osallisena ollelle viranomaiselle olisi varattava tilaisuus ehdottaa, mistä seikoista vajaanvaltaista tulisi kuulla. Tuomioistuimien kuulisikin harkintansa perusteella vajaanvaltaista esitetyistä seikoista. Lisäksi edellä mainituille osapuolille olisi varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Vajaanvaltaisen kuuleminen dokumen-

toitaisiin tavallisesti äänittämällä kuulemistilanne tai videoimalla se. Kuuleminen voitaisiin myös kirjata laatimalla kuulemisesta pöytäkirja. Oikeudenkäynnin osapuolet voisivat tutustua tallenteeseen asiassa järjestettävässä suullisessa käsittelyssä tai muuten erikseen. Heille voitaisiin myös toimittaa kopio tehdystä tallenteesta tai laaditusta pöytäkirjasta.

Ehdotetun 3 momentin viimeisen virkkeen mukaan osapuolten oikeutta tietojen saamiseen voitaisiin rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen olisi tarpeen vajaanvaltaisen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

Oikeudenkäynnin julkisuutta koskevat yleiset säännökset sisältyvät oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annettuun lakiin.

Tuomioistuimen tulisi tiedonsaantioikeuden rajoittamista harkitessaan ottaa huomioon tiedon ilmaisemisesta aiheutuva haitta vajaanvaltaiselle tai hänen muulle erittäin tärkeälle edulleen. Erittäin tärkeä etu voisi olla esimerkiksi yksityiselämän suojaaminen tai yksilön turvallisuuden varmistaminen sekä lapsen etu. Tieto voitaisiin jättää antamatta vain, jos se olisi tarpeen vajaanvaltaisen suojaamiseksi tai hänen erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi. Tietojen saamisen rajoittaminen edellyttäisi aina tapauskohtaista arviointia. Arvioinnissa olisi pyrittävä sovittamaan yhteen toisaalta oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin asettamat vaatimukset ja toisaalta vajaanvaltaisen mahdollisuus tulla kuulluksi sekä hänen suojaamisensa ja erittäin tärkeiden etujensa turvaaminen.

Sen selvittäminen, onko tiedon antaminen asiakirjasta vastoin erityisen tärkeää yleistä tai yksityistä etua, edellyttää aina tapauskohtaista arviointia. Tuomioistuimen tapauskohtaisessa kokonaisharkinnassa on pyrittävä sovittamaan yhteen yksilön oikeusturvan kannalta keskeinen vaatimus oikeudesta saada tietää itseään koskevan ratkaisun perusteet ja toista koskevat tärkeät edut samoin kuin keskeisten yhteiskunnallisten tavoitteiden ja sääntelyiden tarkoituksen toteutuminen.

40 §. Asiantuntijan kuuleminen. Pykälän viittaukset oikeudenkäymiskaaren 17 luvun

säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan oikeudenkäymiskaaren todistelusäännöksiä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34 §:n mukaan asiantuntijaa kuultaisiin erityisiä tietoja vaativista kokemussäännöistä sekä niiden soveltamisesta asiassa ilmenneisiin seikkoihin.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 35 §:ssä säädettäisiin asiantuntijalle asetettavista vaatimuksista. Hänen tulisi olla rehelliseksi ja alallaan taitavaksi tunnettu. Asiantuntijana ei voisi toimia se, joka on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 36 §:n mukaan asiantuntija antaisi lausuntonsa kirjallisesti. Lisäksi pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa asiantuntijaa olisi kuultava tuomioistuimessa suullisesti.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 43 § koski puheenjohtajan velvollisuuksia suullisessa käsittelyssä ennen todistajan tai asiantuntijan kuulemista.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 45 §:ssä säädettäisiin asiantuntijan antamasta vakuutuksesta.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 46 § koski sekä todistajan että asiantuntijan kuulemista suullisessa käsittelyssä. Sen mukaan puheenjohtajan on muistutettava kuultavaa totuusvelvollisuudesta ja vakuutuksen tarkeydestä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 50 § koski asiantuntijan läsnäoloa istunnossa, 51 §:n 1 ja 2 momentti asiantuntijan kuulemista näkösuojan takana ja 52 § asiantuntijan kuulemista videoneuvottelussa tai muulla vastaavalla tavalla.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 64 § koski käytettävissä olevia pakkokeinoja siinä tapauksessa, että asiantuntija jäisi pois ilman laillista estettä tai poistuisi luvatta oikeudenkäynnistä. Hänet voitaisiin tuomita asetettuun uhkasakkoon, mutta häntä ei saisi määrätä noudettavaksi tuomioistuimeen.

Pykälässä ei enää säädettäisi siitä, että asianosaisten nimeämään asiantuntijaan sovelletaan todistajaa koskevia säännöksiä. Ehdotettu muutos vastaisi oikeudenkäymiskaareen ehdotettuja muutoksia.

41 §. Katselmus. Pykälää täsmennettäisiin ja täydennettäisiin niin, että se vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin säännökset vastaisivat keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 38 §:n 1 momentin säännöksiä katselmuksesta. Valitusviranomainen voisi asian selvittämiseksi toimittaa sellaisen esineen, jota ei voida hankaluudetta tuoda valitusviranomaiselle, tai kiinteän omaisuuden tai paikan taikka muun kohteen katselmuksen. Lisäksi momentissa viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:n katselmussäännöksiin sekä siihen, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään suullisesta käsittelystä. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:ssä säädettäisiin edellytyksistä, joilla tuomioistuin voi määrätä katselmuksen toimitettavaksi sekä asianomaisen henkilön kuulemisesta ja pakkokeinoista.

Pykälän 2 momentin mukaan katselmus voitaisiin toimittaa siitä huolimatta, että katselmuksen kohteesta ilmenee vaitiolooikeuden tai vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja, jos katselmus voidaan ilman kohtuutonta haittaa toimittaa niin, etteivät tällaiset seikat tule ilmi. Momentti vastaisi sisällöltään katselmusta koskevia oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 38 §:n 2 momentin säännöksiä.

42 §. Asiakirjan ja esineen esittäminen. Pykälää täsmennettäisiin ja täydennettäisiin niin, että se vastaisi keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaareen vastaavia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin säännökset vastaisivat keskeiseltä sisällöltään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 38 §:n 1 momentin säännöksiä esineen ja asiakirjan esittämisestä. Lisäksi pykälässä viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 39 ja 40 §:n säännöksiin. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 39 §:n mukaan asiakirjasta saadaan esittää jäljennös, jollei tuomioistuin määrää, että asiakirja on esitettävä alkuperäisenä. Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:ssä säädettäisiin edellytyksistä, joilla tuomioistuin voi määrätä esineen tai asiakirjan tuotavaksi tuomioistuimeen sekä asianomaisen henkilön kuulemisesta ja pakkokeinoista.

Pykälän 2 momentin mukaan asiakirja tai esine voitaisiin esittää siitä huolimatta, että siitä ilmenee vaitiolo-oikeuden tai vaitiolo-velvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja, jos asiakirja tai esine voidaan ilman kohtuutonta haittaa esittää niin, etteivät tällaiset seikat tule ilmi. Momentti vastaisi sisällöltään asiakirjan ja esineen esittämistä koskevia oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 38 §:n 2 momentin säännöksiä.

43 §. Kutsu suulliseen käsittelyyn. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin täsmennys siitä, että päätöksen tehneeseen viranomaiseen rinnastetaan muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva viranomainen.

Pykälän 2 momentti vastaisi nykyisiä säännöksiä.

Pykälän 3 momenttia täsmennettäisiin lisäämällä maininta siitä, että kutsuminen suulliseen käsittelyyn voidaan jättää myös asianosaisten huolehdittavaksi. Käytännössä asianosainen voi nykyisinkin huolehtia kutsujen tiedoksiannosta nimeämilleen todistajille vastaavalla tavalla kuin oikeudenkäynnissä yleisissä tuomioistuimissa.

Lisäksi momentista poistettaisiin tarpeettomana maininta mahdollisuudesta kutsua asianosainen postitse tavallisella kirjeellä suulliseen käsittelyyn. Hallintolain tiedoksiantosäännösten perusteella kutsu voidaan antaa tiedoksi postitse tavallisella kirjeellä, koska kyseessä ei ole hallintolain 60 §:ssä tarkoitettu velvoittava päätös, jonka tiedoksisaannista alkaisi kulua vastaanottajan oikeuteen vaikuttava määräaika. Tarvittaessa kutsu voidaan hallintolain mukaan antaa kuitenkin tiedoksi todisteellisesti, jos kutsun perillemenosta on tarpeen varmistua asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi.

Pykälän uudessa 4 momentissa viitattaisiin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 ja 42 §:ään, joita sovellettaisiin täydentävinä säännöksinä.

Hallintolainkäytössä sovellettaviksi tulisivat lähinnä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 §:n 2 momentin säännökset kuultavan kutsumisesta tuomioistuimen asettaman sakon uhalla sekä saman pykälän 3 momentin säännökset tiedoista, jotka kutsussa on ilmoitettava.

Viitatussa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 42 §:ssä säädettäisiin ulkomailta olevan todistajan ja asiantuntijan kutsumisesta. Ehdotettua säännöstä sovellettaisiin silloin, kun muusta laista, Euroopan unionin lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta ei muuta johdu.

46 §. Tallentaminen. Pykälää tarkistettaisiin ensinnäkin sen vuoksi, että hallintolainkäyttölaissa ei enää säädettäisi asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla. Lisäksi voimassa olevaa säännöstä yksinkertaistettaisiin ja muutettaisiin eräiltä osin. Äänittämisen sijaan käytettäisiin käsitettä tallentaminen. Tyypillisesti käytettävän puhettalennuksen sijasta olisi mahdollista, että kuuleminen tallennettaisiin kuvaamalla videokameralla.

Pykälän 1 momentin mukaan kaikki tuomioistuimen suullisessa käsittelyssä tapahtuneet kuulemiset tulee tallentaa. Säännös ei koskisi suullista valmistelua vaan vain varsinaista suullista käsittelyä. Voimassa olevaan lakiin nähden tallentamisvelvoitetta laajennettaisiin. Tallentaa tulisi paitsi todistajan kuuleminen, myös esimerkiksi päätöksen tehneen viranomaisen kuuleminen. Hallintotuomioistuimissa menetellään näin nykyisinkin, joten ehdotus ei muuttaisi hallintotuomioistuinten nykyistä käytäntöä.

Pykälän 2 momentin mukaan tallentaminen voitaisiin poikkeustilanteessa korvata kirjaamalla kuultavan kertomus pöytäkirjaan. Säännös vastaisi pääosin voimassa olevaa hallintolainkäyttölain 46 §:n 2 momenttia. Kirjaaminen pöytäkirjaan olisi mahdollista, jos tallentaminen ei esimerkiksi teknisen ongelman vuoksi onnistuisi. Kirjaaminen tulisi tehdä riittävän täsmällisesti, mutta ehdotuksessa ei edellytetä voimassa olevan lain mukaista sanatarkkaa kirjaamista. Kuultavan tulisi tarkistaa heti istunnossa, onko hänen lausumansa merkitty oikein pöytäkirjaan. Kaikki lausumat suullisessa käsittelyssä tulisi tallentaa, mikäli se on teknisesti mahdollista. Säännöksessä ei enää säädettäisi mahdollisuudesta jättää lausuma sen lyhyiden vuoksi tallentamatta.

47 §. Tallenne. Pykälää tarkistettaisiin niin, että se vastaisi 46 §:ään ehdotettuja muutoksia. Pykälässä säädettäisiin äänitteen asemes-

ta tallenteesta. Voimassa olevassa hallintolainkäyttölain 47 §:ssä oleva säännös tallenteen saattamisesta kirjalliseen muotoon ei ole enää tarpeen, sillä tallenteesta voidaan julkisuuslain 16 §:n mukaisesti antaa kopio niin kuin muustakin oikeudenkäyntiaineistosta. Jos kuuleminen on videokuvattu, kopion antaminen videosta edellyttää kuultavan suostumusta tai sitä, että muutoin voidaan arvioida, ettei kuultavan yksityisyyden suoja vaarannu.

Pykälässä säädettäisiin tallenteen säilyttämisestä. Suullisesta käsittelystä syntyvä tallenne on asiakirja, johon sovelletaan julkisuuslakia. Julkisuuslain mukaisten asiakirjojen, kuten tallenteen, säilyttämisestä säädetään arkistolaisissa. Arkistonmuodostaja eli hallintotuomioistuimien määrää asiakirjojen säilytysajat ja -tavat sekä ylläpitää arkistonmuodostamissuunnitelmaa. Lisäksi arkistolaitos määrää, mitkä asiakirjat tai tiedot säilytetään pysyvästi. Pykälässä säädettäisiin, että tallenne on joka tapauksessa säilytettävä ainakin kuusi kuukautta asian ratkaisemisesta. Jos asiassa on haettu muutosta valittamalla, tallenne olisi säilytettävä kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

49 §. *Todistajan, muun kuultavan ja tukihenkilön kustannusten korvaaminen.* Pykälän 1 ja 2 momentti vastaisivat voimassa olevaa lakia.

Pykälän 3 momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta siihen lisättäisiin säännös, jonka mukaan myös muun asianosaisen kuin valtion nimeämälle todistajalle voidaan maksaa korvaus valtion varoista, jos todistaminen on ollut tarpeen asian selvittämiseksi. Ehdotuksen tarkoituksena on poistaa epäkohtia, joita saattaa liittyä siihen, että korvausvastuu jakautuu sen mukaan, onko asianosainen vai tuomioistuimien tehnyt aloitteen todistajan kuulemisesta. Säännöksen soveltamisessa tulisi ottaa huomioon, että hallintolainkäyttöasiassa voi olla kyseessä tärkeä julkinen intressi. Valtio voisi korvata todistajan palkkion myös silloin, kun todistajan nimennyt yksityinen asianosainen häviää jutunsa, jos todistaja on ollut tarpeen asian selvittämiseksi.

Lisäksi momentin viittaukset muutettaisiin vastaamaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun

uusia säännöksiä. Valtion varoista maksettavista korvauksista säädetään lähemmin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa (666/1972).

Pykälän uusi 4 momentti koskisi muun kuultavan ja tukihenkilön kustannusten korvaamista.

Muiden todistelukustannusten korvaamisesta säädetään hallintolainkäyttölain 50 §:ssä. Esityksessä ei ehdoteta siihen muutoksia.

1.2 Laki oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa

13 §. *Yleisön läsnäolon rajoittaminen.* Pykälän 1 momenttiin sisältyvää viittaussäännöstä tarkistettaisiin. Viittaussäännöksessä on kyse siitä, ketä pidetään todistajana, muuhun kuultavaan tai oikeudenkäynnin osapuoleen sillä tavoin läheisessä suhteessa olevana henkilönä, että oikeudenkäynnissä voidaan rajoittaa yleisön läsnäoloa hänen suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta. Viittauksen muuttaminen ei merkitsisi muutosta säännöksen sisältöön.

Nykyisin momentissa viitataan rikoslain 15 luvun 10 §:n 2 momenttiin, jonka mukaan törkeän rikoksen ilmoittamatta jättämisestä ei tuomita rangaistukseen sitä, jonka olisi rikoksen estämiseksi täytynyt antaa ilmi puolisonsa, sisaruksensa, sukulaisensa suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka henkilö, joka asuu hänen kanssaan yhteistaloudessa tai on muuten näihin rinnastettavan henkilökohtaisen suhteen takia läheinen.

Momentin viittaussäännös muutettaisiin viittaukseksi hallintolainkäyttölain 39 b §:n 1 momenttiin, jonka mukaan todistamasta saavat kieltäytyä asianosaisen nykyinen tai entinen puoliso tai entinen avopuoliso, sisarukset, sukulaiset suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa sekä henkilöt, joilla on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde asianosaiseen.

Pykälän 2 momentti säilyisi nykyisenä.

1.3 Hallintolaki

40 §. *Suullinen todistelu.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin sen vuoksi, että todiste-

lua koskevissa hallintolainkäyttölain säännöksissä ei enää säädettäisi todistajan valasta eikä asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla.

Pykälän 2 momentti säilyisi nykyisenä.

Koska asianosaista ei hallintolainkäyttölain mukaan enää voitaisi kuulla totuusvakuutuksen nojalla eikä asianosaisen kuulemista hallintolainkäytössä erotella todistelutarkoituksessa tapahtuvaan kuulemiseen ja muuhun kuulemiseen, muutettaisiin vastaavasti myös pykälän 3 momenttia.

1.4 Ympäristönsuojelulaki

207 §. *Todistajan kuuleminen.* Pykälää muutettaisiin sen vuoksi, että todistelua koskevissa hallintolainkäyttölain säännöksissä ei enää säädettäisi todistajan valasta eikä asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla.

1.5 Vesilaki

11 luku Hakemusmenettely

15 §. *Suullinen todistelu.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin sen vuoksi, että todistelua koskevissa hallintolainkäyttölain säännöksissä ei enää säädettäisi todistajan valasta eikä asianosaisen kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla.

Pykälän 2 momentti säilyisi nykyisenä.

1.6 Laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta

14 §. *Asian käsittely.* Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset hallintolainkäyttölain todistelua koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia. Tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnan toiminta rahoitetaan lakisääteistä tapaturmavakuutustoimintaa harjoittavilta vakuutuslaitoksilta perittävillä oikeushallintomaksuilla eikä valtion varoista. Tästä syystä pykälässä säädetään nykyisinkin poik-

keuksesta hallintolainkäyttölain säännöksiin, jotka koskevat todistelukustannusten korvaamista valtion varoista.

Viittaus hallintolainkäyttölain 49 §:ään tarkoittaisi hallintolainkäyttölakiin ehdotettavien muutosten vuoksi myös muun kuultavan ja tukihenkilön kustannusten korvaamista.

Pykälän 4–6 momentti vastaisivat voimassa olevaa lakia.

1.7 Laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta

12 §. *Hallintolainkäyttölain soveltaminen.* Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset hallintolainkäyttölain todistelua koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia. Työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnan toiminta rahoitetaan lakisääteistä työeläkevakuutusta harjoittavilta vakuutuslaitoksilta perittävillä oikeushallintomaksuilla eikä valtion varoista. Tästä syystä pykälässä säädetään nykyisinkin poikkeuksesta hallintolainkäyttölain säännöksiin, jotka koskevat todistelukustannusten korvaamista valtion varoista.

Viittaus hallintolainkäyttölain 49 §:ään tarkoittaisi hallintolainkäyttölakiin ehdotettavien muutosten vuoksi myös muun kuultavan ja tukihenkilön kustannusten korvaamista.

Pykälän 4 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia.

1.8 Työttömyysturvalaki

12 a luku Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

5 §. *Asian käsittely.* Pykälän 1 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 momentti vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset hallintolainkäyttölain todistelua koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 3—5 *momentti* vastaisivat voimassa olevaa lakia.

1.9 Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta

14 §. *Asian käsittely.* Pykälän 1 *momentti* vastaisi voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 *momentti* vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset hallintolainkäyttölain todistelua koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 3—8 *momentti* vastaisivat voimassa olevaa lakia.

1.10 Laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta

12 §. *Hallintolainkäyttölain soveltaminen.* Pykälän 1 *momentti* vastaisi voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 *momentti* vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset hallintolainkäyttölain todistelua koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 3 *momentti* vastaisi voimassa olevaa lakia.

1.11 Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta

8 §. *Asian käsittely.* Pykälän 1 *momentti* vastaisi voimassa olevaa lakia.

Pykälän 2 *momentti* vastaisi muutoin voimassa olevaa lakia, mutta viittaukset hallintolainkäyttölain todistelua koskeviin säännöksiin tarkistettaisiin vastaamaan tässä esityksessä ehdotettavia muutoksia.

Pykälän 3 *momentti* vastaisi voimassa olevaa 4 *momenttia*.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015. Ehdotus vastaa oikeudenkäymiskaaren 17 luvun säännösten voimaantuloa koskevaa ehdotusta hallituksen esityksessä 46/2014 vp.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**hallintolainkäyttölain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallintolainkäyttölain (586/1996) 21, 33, 39, 40—43, 46, 47 ja 49 §, sellaisena
 kuin niistä on 43 § osaksi laissa 435/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 33 a ja 39 a—39 h §, seuraavasti:

21 §

Asiamiehen valtuutus

Asiamiehen on esitettävä valtakirja, jollei päämies ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa. Valtakirjan puuttuessa sen esittämiseen on tarvittaessa varattava tilaisuus, mikä ei kuitenkaan estä käsittelyn jatkamista tänä aikana. Asianajajan, yleisen oikeusavustajan ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitetun luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomainen niin määrää.

Asiamies ei saa ilman päämiehen suostumusta siirtää toiselle henkilölle valtuutusta, joka on annettu nimetylle henkilölle.

33 §

Asian selvittäminen

Valitusviranomaisen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitettyksi, ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle taikka päätöksen tehneelle tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevalle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee esittää.

Valitusviranomaisen on hankittava viran puolesta selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu sitä vaativat.

33 a §

Velvollisuus selvityksen esittämiseen

Jokaisella on velvollisuus saapua tuomioistuimeen kuultavaksi sekä sallia katselmuksen toimittaminen taikka esittää tuomioistuimelle 42 §:ssä tarkoitettu esine tai asiakirja, jollei laissa toisin säädetä.

Jos henkilöllä on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta tuomioistuimessa, häntä ei voida velvoittaa esittämään asiakirjaa tai esinettä taikka sallimaan katselmuksen toimittamista selvityksen esittämiseksi vaitolovelvollisuuden tai vaitiolo-oikeuden piiriin kuuluvasta seikasta.

39 §

Todistajan kuuleminen

Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla todistajana henkilöä, jonka asianosainen taikka päätöksen tehnyt tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva hallintoviranomainen nimeää tai jonka kuulemista valitusviranomaisen pitää tarpeellisena. Jos asiassa vedotaan yksityisluonteiseen kirjalliseen todistajankertomukseen, todistajaa kuullaan suullisesti vain, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.

39 a §

Todistajan esteellisyys

Todistajana ei voida kuulla oikeudenkäynnin osapuolena olevaa yksityistä asianosaista eikä muutakaan henkilöä, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta oikeudenkäynnin kohteena oleva asia välittömästi koskee, eikä heidän laillista edustajaansa.

Todistajana ei voida kuulla myöskään henkilöä, joka toimii päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan hallintoviranomaisen puhevaltaa käyttävänä edustajana samassa oikeudenkäynnissä.

39 b §

Todistajan vaitiolo-oikeus

Asianosaisen nykyinen tai entinen aviopuoliso taikka nykyinen avopuoliso, sisarus, sukulainen suoraan ylenevässä tai alenevässä polvessa taikka se, jolla on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde asianosaiseen, saa kieltäytyä todistamasta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu henkilö suostuu todistamaan, suostumusta ei voida peruuttaa, ellei muusta tässä laissa säädetystä salassapitovelvollisuudesta tai vaitiolo-oikeudesta muuta johdu.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, todistaja saa kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen ilmaisisi:

1) seikan, jonka kertominen voisi saattaa syytteen tai rangaistuksen luonteisen hallinnollisen seuraamuksen vaaraan hänet tai hänen 1 momentissa tarkoitettua läheisensä;

2) liike- tai ammattisalaisuuden, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämättä jättämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista; tai

3) sananvapauden käyttämisestä joukko- viestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitettua tietoa.

Lisäksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ssä tarkoitettu anonyymi todistaja saa kiel-

täytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa hänen henkilöllisyytensä tai yhteystietonsa.

39 c §

Todistajan velvollisuus kieltäytyä todistamasta

Valitusviranomaisen päätösneuvottelun sisällöstä ei saa todistaa.

Jokaisella muulla kuin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ssä tarkoitettulla anonyymilla todistajalla on velvollisuus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa anonyymien todistajan henkilöllisyyden tai hänen yhteystietonsa.

Lisäksi velvollisuuteen kieltäytyä todistamasta sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10 §:ssä, 11 §:n 3 momentissa, 12 §:n 2 ja 3 momentissa, 13 §:n 1 ja 3 momentissa, 15 §:n 1 momentissa sekä 16 §:ssä säädetään.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa, 12 §:n 2 ja 3 momentissa, 13 §:n 1 ja 3 momentissa sekä 16 §:ssä tarkoitettu henkilön velvollisuus kieltäytyä todistamasta säilyy, vaikkei asianomainen henkilö enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

Henkilöllä, joka on saanut oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa taikka 13 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua tietoa toimiessaan lainkohdassa tarkoitettua henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, on vastaava velvollisuus kieltäytyä todistamasta kuin mainituissa lainkohdissa tarkoitetuilla henkilöillä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö voidaan kuitenkin määrätä todistamaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 15 §:n 1 momentissa säädettyillä edellytyksillä.

39 d §

Muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutus todistajan kuulemiseen

Muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta voidaan kuulla todistajaa vain, jos:

1) kuuleminen on välttämätöntä asian selvittämiseksi; tai

2) se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, suostuu todistamiseen.

Valitusviranomaisen ei kuitenkaan saa kuulla todistajaa tämän 1 momentissa tarkoitetun vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, jos kuuleminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua tai lapsen etua taikka muuta erittäin tärkeää yksityistä etua paitsi jos kuulematta jättäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen.

39 e §

Todistajan kieltäytymisen perusteleminen

Jos todistaja kieltäytyy todistamasta, hänen on ilmoitettava kieltäytymisensä peruste ja saatettava todennäköiseksi sitä tukevat seikat.

Jos henkilö kuitenkin kieltäytyy todistamasta 39 b §:n 3 momentin 1 kohdassa tai 4 momentissa taikka 39 c §:n 2 momentissa tarkoitetulla perusteella, kieltäytyminen hyväksytään, jollei hän ole selvästi erehtynyt kieltäytymistä koskevan oikeuden tai velvollisuuden sisällöstä tai kieltäytyminen ole muutoin selvästi perusteeton.

39 f §

Muut säännökset todistajan kuulemisesta

Todistajan kuulemiseen sovelletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 31, 32, 43, 44, 46 ja 50 §:ssä, 51 §:n 1 ja 2 momentissa, 52 §:ssä sekä 62—64 §:ssä.

39 g §

Muu henkilökohtainen kuuleminen

Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös henkilöä, jota ei 39 a §:n perusteella voida kuulla todistajana, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi.

39 h §

Vajaavaltaisen kuuleminen

Vajaavaltaista voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä. Kuulemisen yhteydessä vajaavaltaiselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka voisivat vakavasti vaarantaa hänen terveytään tai kehitystään. Alle 15-vuotiasta voidaan kuitenkin kuulla vain, jos kuulemisella on asian selvittämiseksi keskeinen merkitys eikä kuulemisesta arvioida aiheutuvan hänelle merkittävää haittaa. Jos vajaavaltaisen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä selvittämiseksi on tarpeen, vajaavaltaista kuullaan henkilökohtaisesti siten, että hänen lisäksi läsnä on vain yksi tai useampi valitusviranomaisen jäsen ja esittelijä.

Valitusviranomaisen on tarvittaessa määrättävä vajaavaltaiselle kuultavalle tukihenkilö. Tukihenkilön tehtävänä on olla oikeudenkäynnissä kuultavan tukena ja auttaa häntä asian käsittelemiseen liittyvissä kysymyksissä.

Jos vajaavaltaista kuullaan 1 momentissa säädetyllä tavalla ilman, että oikeudenkäynnin kaikki osapuolet ovat läsnä, asianosaisille ja päätöksen tehneelle tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevalle hallintoviranomaiselle on varattava tilaisuus ehdottaa, mistä seikoista vajaavaltaista tulisi kuulla. Lisäksi osapuolille on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen vajaavaltaisen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

40 §

Asiantuntijan kuuleminen

Valitusviranomaisen voi hankkia erityistä asiantuntemusta vaativasta kysymyksestä lausunnon yksityiseltä asiantuntijalta noudattaen soveltuvin osin, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34—36, 43, 45, 46, 50 §:ssä, 51 §:n 1 ja 2 momentissa, 52 §:ssä ja 64 §:ssä.

41 §

Katselmus

Valitusviranomaisen voi asian selvittämiseksi toimittaa sellaisen esineen, jota ei voida hankaluedetta tuoda valitusviranomaiselle, tai kiinteän omaisuuden tai paikan taikka muun kohteen katselmuksen. Katselmukseen sovelletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:ssä sekä mitä tässä laissa säädetään suullisesta käsittelystä.

Katselmus voidaan toimittaa siitä huolimatta, että katselmuksen kohteesta ilmenee vaitiolo-oikeuden tai vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja, jos katselmus voidaan ilman kohtuutonta haittaa toimittaa niin, etteivät tällaiset seikat tule ilmi.

42 §

Asiakirjan ja esineen esittäminen

Valitusviranomaiselle voidaan esittää todisteena asiakirja tai esine. Asiakirjan ja esineen esittämiseen valitusviranomaiselle sovelletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 39 ja 40 §:ssä.

Asiakirja tai esine voidaan esittää siitä huolimatta, että asiakirjasta tai esineestä ilmenee vaitiolo-oikeuden tai vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja, jos asiakirja tai esine voidaan ilman kohtuutonta haittaa esittää niin, etteivät tällaiset seikat tule ilmi.

43 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn

Valitusviranomaisen on kutsuttava suulliseen käsittelyyn asianosaiset, päätöksen tehneen ja muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan hallintoviranomaisen edustaja sekä ne muut henkilöt, joiden läsnäoloa se pitää tarpeellisena. Jos suullista käsittelyä on rajoitettu 37 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, kutsumatta voidaan jättää ne asianosaiset, joiden läsnäolo on tämän vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Asianosainen tai hänen laillinen edustajansa kutsutaan suulliseen käsittelyyn uhalla, että poissaolo ei estä asian käsittelyä ja ratkaisemista. Hänet voidaan kutsua saapumaan henkilökohtaisesti suulliseen käsittelyyn, jos se on tarpeellista asian selvittämisen kannalta. Tällöin voidaan asettaa sakon uhka.

Valitusviranomaisen huolehtii 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden samoin kuin todistajan ja asiantuntijan kutsumisesta suulliseen käsittelyyn noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään tiedoksiannosta, jollei kutsumista ole annettu asianosaisen huolehdittavaksi.

Todistajan ja asiantuntijan kutsumiseen suulliseen käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 ja 42 §:ssä.

46 §

Tallentaminen

Valitusviranomaisen on äänitettävä tai muulla vastaavalla tavalla tallennettava asianosaisen, päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan hallintoviranomaisen edustajan, todistajan, asiantuntijan ja muun kuultavan kuuleminen suullisessa käsittelyssä.

Jos tallentaminen ei ole mahdollista, pöytäkirjaan on riittävän täsmällisesti merkittävä, mitä asiassa on kerrottu. Pöytäkirjattu suullinen lausuma on heti luettava ja pöytäkirjaan on merkittävä lausuman antajan ilmoitus siitä, onko lausuma merkitty oikein pöytäkirjaan.

47 §

Tallenne

Tallenne on säilytettävä vähintään kuuden kuukauden ajan asian ratkaisemisesta. Jos asiassa on haettu muutosta valittamalla, tallenne on kuitenkin säilytettävä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

49 §

Todistajan, muun kuultavan ja tukihenkilön kustannusten korvaaminen

Todistajalla on oikeus saada kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

Valitusviranomaisen omasta aloitteestaan kutsumalle todistajalle samoin kuin valtion asianosaisena nimeämälle todistajalle makse-

taan korvaus valtion varoista sen mukaan kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista erikseen säädetään.

Asianosaisen on suoritettava korvaus nimeämälleen todistajalle. Todistajalle, jonka on nimennyt muu asianosainen kuin valtio, voidaan maksaa korvaus valtion varoista, jos todistaminen on ollut tarpeen asian selvittämiseksi. Todistajalla on oikeus saada ennakolta korvaus matka- ja toimeentulokustannuksista. Ennakon suorittamiseen sovelletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 65 §:n 3 ja 4 momentissa.

Mitä tässä pykälässä säädetään kustannusten korvaamisesta todistajalle, sovelletaan myös 39 g §:ssä tarkoitetun kuultavan ja 39 h §:n 2 momentissa tarkoitetun tukihenkilön kustannusten korvaamiseen.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20____.

2.

Laki**oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain (381/2007)
13 §, seuraavasti:

13 §

Yleisön läsnäolon rajoittaminen

Hallintotuomioistuin voi rajoittaa yleisön läsnäoloa julkisessa käsittelyssä, jos se on tarpeen todistajan, muun kuultavan tai oikeudenkäynnin osapuolen taikka tällaiseen henkilöön hallintolainkäyttölain 39 b §:n 1 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta. Hallintotuomioistuin

voi rajoittaa yleisön läsnäoloa julkisessa käsittelyssä myös, jos se on tarpeen tungoksen välttämiseksi tai katselmuksen kohteesta johuttuvien syiden vuoksi.

Hallintotuomioistuin voi kieltää alle 15-vuotiaan läsnäolon julkisessa käsittelyssä, jos läsnäolosta voi olla hänelle haittaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta
20 .

3.

Laki**hallintolain 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallintolain (434/2003) 40 §, seuraavasti:

40 §

Suullinen todistelu

Erityisestä syystä hallintoasiassa voidaan kuulla todistajaa vakuutuksen nojalla sekä suullisesti asianosaista. Asianosaisille, joita asiassa tehtävä päätös välittömästi koskee, on varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosaista. Asianosaisilla on oikeus esittää kuultavalle kysymyksiä sekä lausua käsityksensä kuultavan kertomuksesta.

Virka-apua suullisten todistuskeinojen käyttämiseksi antaa se hallinto-oikeus, jossa

todistajan tai asianosaisen kuuleminen voi tapahtua soveliaimmin. Tuomioistuimen käsiteltävässä oikeushallintoasiassa kuulemisen toimittaa asianomainen tuomioistuin.

Todistajan esteellisyydestä sekä todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

4.

Laki**ympäristönsuojelulain 207 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 207 §, seuraavasti:

207 §

Todistajan kuuleminen

Valtion ympäristölupaviranomainen voi, jos se erityisestä syystä on tarpeen, kuulla todistajaa vakuutuksen nojalla sekä suullisesti asianosaista. Asianosaisille on varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asi-

anosaista, ja heillä on oikeus esittää kysymyksiä sekä lausua käsityksensä todistajan tai asianosaisen kertomuksesta. Todistajalle maksettavaan korvaukseen sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

5.

Laki**vesilain 11 luvun 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesilain (587/2011) 11 luvun 15 §, seuraavasti:

11 luku

Hakemusmenettely

15 §

Suullinen todistelu

Suullisessa todistelussa on asianosaiselle, jota kuuleminen koskee, varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosais-
ta.

Lupaviranomainen voi hallintolain 38 §:n mukaisen katselmuksen yhteydessä tai muutoin tarpeen mukaan kuulla vakuutuksen nojalla todistajaa sekä suullisesti asianosaista.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20____.

6.

Laki**tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1316/2010) 14 § seuraavasti:

14 §

Asian käsittely

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan muutoksenhakulautakunnan

varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Muutoksenhakulautakunta voi poistaa vakuutuslaitoksen lainvoimaisen päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi siten kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

7.

Laki**työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1318/2010, seuraavasti:

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h

ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan muutoksenhakulautakunnan varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisesti muutoksenhausta.

—
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

8.

Laki**työttömyysturvalain 12 a luvun 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 12 a luvun 5 §, sellaisena kuin se on laissa 1320/2010, seuraavasti:

12 a luku

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

5 §

Asian käsittely

Asian käsittelyyn työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään. Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolain-

käyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa ja lautakunnan ratkaisukokoonpanosta asiassa, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta, säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

9.

Laki**sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1299/2006) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 1319/2010, seuraavasti:

14 §

Asian käsittely

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Jollei muuta näytetä, valittajan

katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Muutoksenhakulautakunnan antama päätös on maksuton.

Muutoksenhakulautakunta voi poistaa Kansaneläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi siten kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

10.

Laki**opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1080/2012) 12 § seuraavasti:

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h

ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta. Päätöksen poistamista koskevaan menettelyyn sovelletaan muuten, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään valituksesta.

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

11.**Laki****opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain (956/2011) 8 §, sellaisena
kuin se on osaksi laissa 1409/2011, seuraavasti:

8 §*Asian käsittely*

Lautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta. Asia ratkaistaan lautakunnassa esittelystä.

Asian käsittelyyn lautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suulli-

sen käsittelyn toimittamista lautakunnassa. Lautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Lautakunnan antama päätös on maksuton.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2014

Pääministerin sijainen, valtiovarainministeri

ANTTI RINNE

Oikeusministeri *Anna-Maja Henriksson*

*Liitteet
Rinnakkaistekstit*

1.

Laki

hallintolainkäyttölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallintolainkäyttölain (586/1996) 21, 33, 39, 40—43, 46, 47 ja 49 §, sellaisena
kuin niistä on 43 § osaksi laissa 435/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 33 a § ja 39 a—39 h §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

21 §

21 §

Asiamiehen valtuutus

Asiamiehen valtuutus

Asiamiehen on esitettävä valtakirja, jollei päämies ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa. Valtakirjan puuttuessa sen esittämiseen on tarvittaessa varattava tilaisuus, mikä ei kuitenkaan estä käsittelyn jatkamista tänä aikana. Asianajajan ja yleisen oikeusavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomainen niin määrää.

Asiamies ei saa ilman päämiehen suostumusta siirtää toiselle henkilölle valtuutusta, joka on annettu nimetylle henkilölle.

33 §

Asian selvittäminen

Valitusviranomaisen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitetynsi, ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle taikka päätöksen tehneelle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvi-

Asiamiehen on esitettävä valtakirja, jollei päämies ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa. Valtakirjan puuttuessa sen esittämiseen on tarvittaessa varattava tilaisuus, mikä ei kuitenkaan estä käsittelyn jatkamista tänä aikana. Asianajajan, yleisen oikeusavustajan ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitetun luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomainen niin määrää.

Asiamies ei saa ilman päämiehen suostumusta siirtää toiselle henkilölle valtuutusta, joka on annettu nimetylle henkilölle.

33 §

Asian selvittäminen

Valitusviranomaisen on huolehdittava siitä, että asia tulee selvitetynsi, ja tarvittaessa osoitettava asianosaiselle taikka päätöksen tehneelle tai muutoin oikeudenkäynnissä

tystä asiassa tulee esittää.

Valitusviranomaisen on hankittava viran puolesta selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu sitä vaativat.

osallisena olevalle hallintoviranomaiselle, mitä lisäselvitystä asiassa tulee esittää.

Valitusviranomaisen on hankittava viran puolesta selvitystä siinä laajuudessa kuin käsittelyn tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja asian laatu sitä vaativat.

33 a §

Velvollisuus selvityksen esittämiseen

Jokaisella on velvollisuus saapua tuomioistuimeen kuultavaksi sekä sallia katselmuksen toimittaminen taikka esittää tuomioistuimelle 42 §:ssä tarkoitettu esine tai asiakirja, jollei laissa toisin säädetä.

Jos henkilöllä on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta tuomioistuimessa, häntä ei voida velvoittaa esittämään asiakirjaa tai esinettä taikka sallimaan katselmuksen toimittamista selvityksen esittämiseksi vaitiolovelvollisuuden tai vaitiolo-oikeuden piiriin kuuluvasta seikasta.

39 §

Todistajan kuuleminen

Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla todistajana henkilöä, jonka asianosainen tai päätöksen tehnyt hallintoviranomainen nimeää tai jonka kuulemista valitusviranomaisen pitää tarpeellisena. Jos asiassa vedotaan yksityisluonteiseen kirjalliseen todistajankertomukseen, todistajaa kuullaan suullisesti, jollei se ole tarpeetonta tai siihen ole erityistä estettä.

Asianosaista voidaan kuulla totuusvakuutuksen nojalla sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä ratkaistaessa asiaa.

Todistajan kuulemisesta on muuten soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskäärän 17 luvun 18—39 §:ssä säädetään, ja asianosaisten kuulemisesta totuusvakuutuksen nojalla, mitä saman luvun 62—65 §:ssä säädetään.

39 §

Todistajan kuuleminen

Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla todistajana henkilöä, jonka asianosainen tai päätöksen tehnyt *tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva* hallintoviranomainen nimeää tai jonka kuulemista valitusviranomaisen pitää tarpeellisena. Jos asiassa vedotaan yksityisluonteiseen kirjalliseen todistajankertomukseen, todistajaa kuullaan suullisesti *vain, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.*

39 a §

Todistajan esteellisyys

Todistajana ei voida kuulla oikeudenkäynnin osapuolena olevaa yksityistä asianosaista eikä muutakaan henkilöä, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta oikeudenkäynnin kohteena oleva asia välittömästi koskee, eikä heidän laillista edustajaansa.

Todistajana ei voida kuulla myöskään henkilöä, joka toimii päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan viranomaisen puhevaltaa käyttävänä edustajana samassa oikeudenkäynnissä.

39 b §

Todistajan vaitiolo-oikeus

Asianosaisen nykyinen tai entinen aviopuoliso taikka nykyinen avopuoliso, sisarus, sukulainen suoraan ylenevässä tai alenevassa polvessa taikka se, jolla on vastaavanlainen parisuhteeseen tai sukulaisuuteen rinnastuva läheinen suhde asianosaiseen, saa kieltäytyä todistamasta.

Jos 1 momentissa tarkoitettu henkilö suostuu todistamaan, suostumusta ei voida peruuttaa, ellei muusta tässä laissa säädetystä salassapitovelvollisuudesta tai vaitiolo-oikeudesta muuta johdu.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, todistaja saa kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen ilmaisisi:

1) seikan, jonka kertominen voisi saattaa syytteen tai rangaistuksen luonteisen hallinnollisen seuraamuksen vaaraan hänet tai hänen 1 momentissa tarkoitetun läheisensä;

2) liike- tai ammatillisalaisuuden, jolleivät erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämättä jättämisestä sekä muut olosuhteet vaadi todistamista; tai

3) sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnässä annetun lain (460/2003) 16 §:ssä tarkoitetun tiedon.

Lisäksi oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33

§:ssä tarkoitettu anonyymi todistaja saa kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa hänen henkilöllisyytensä tai yhteystietonsa.

39 c §

Todistajan velvollisuus kieltäytyä todistamasta

Valitusviranomaisen päätösneuvottelun sisällöstä ei saa todistaa.

Jokaisella muulla kuin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 33 §:ssä tarkoitettulla anonyymilla todistajalla on velvollisuus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen saattaisi paljastaa anonyymin todistajan henkilöllisyyden tai hänen yhteystietonsa.

Lisäksi velvollisuuteen kieltäytyä todistamasta sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10 §:ssä, 11 §:n 3 momentissa, 12 §:n 2 ja 3 momentissa, 13 §:n 1 ja 3 momentissa, 15 §:n 1 momentissa sekä 16 §:ssä säädetään.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa, 12 §:n 2 ja 3 momentissa, 13 §:n 1 ja 3 momentissa sekä 16 §:ssä tarkoitettu henkilön velvollisuus kieltäytyä todistamasta säilyy, vaikkei asianomainen henkilö enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

Henkilöllä, joka on saanut oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa taikka 13 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitetun tiedon toimiessaan lainkohdassa tarkoitetun henkilön palveluksessa tai muuten hänen apunaan, on vastaava velvollisuus kieltäytyä todistamasta kuin mainituissa lainkohdissa tarkoitetuilla henkilöillä. Palveluksessa tai apuna toiminut henkilö voidaan kuitenkin määrätä todistamaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 15 §:n 1 momentissa säädetyillä edellytyksillä.

39 d §

Muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutus todistajan kuulemiseen

Muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta voidaan kuulla todistajaa vain, jos:

1) kuuleminen on välttämätöntä asian selvittämiseksi; tai

2) se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, suostuu todistamiseen.

Valitusviranomainen ei kuitenkaan saa kuulla todistajaa tämän 1 momentissa tarkoitettua vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, jos kuuleminen olisi vastoin erittäin tärkeää yleistä etua tai lapsen etua taikka muuta erittäin tärkeää yksityistä etua paitsi jos kuulematta jättäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen.

39 e §

Todistajan kieltäytymisen perusteleminen

Jos todistaja kieltäytyy todistamasta, hänen on ilmoitettava kieltäytymisensä peruste ja saatettava todennäköiseksi sitä tukevat seikat.

Jos henkilö kuitenkin kieltäytyy todistamasta 39 b §:n 3 momentin 1 kohdassa tai 4 momentissa taikka 39 c §:n 2 momentissa tarkoitetulla perusteella, kieltäytyminen hyväksytään, jollei hän ole selvästi erehtynyt kieltäytymistä koskevan oikeuden tai velvollisuuden sisällöstä tai kieltäytyminen ole muutoin selvästi perusteeton

39 f §

Muut säännökset todistajan kuulemisesta

Todistajan kuulemiseen sovelletaan muutoin, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 31, 32, 43, 44, 46 ja 50 §:ssä, 51 §:n 1 ja 2 momentissa, 52 §:ssä sekä 62—64 §:ssä.

39 g §

Muu henkilökohtainen kuuleminen

Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla henkilökohtaisesti myös henkilöä, jota ei 39 a §:n perusteella voida kuulla todistajana, jos kuuleminen on tarpeen asian selvittämiseksi.

39 h §

Vajaavaltaisen kuuleminen

Vajaavaltaista voidaan kuulla suullisessa käsittelyssä. Kuulemisen yhteydessä vajaavaltaiselle ei saa antaa sellaisia tietoja, jotka voisivat vakavasti vaarantaa hänen terveytensä tai kehitystään. Alle 15-vuotiasta voidaan kuitenkin kuulla vain, jos kuulemisella on asian selvittämiseksi keskeinen merkitys eikä kuulemisesta arvioida aiheutuvan hänelle merkittävää haittaa. Jos vajaavaltaisen suojaamiseksi tai hänen itsenäisen mielipiteensä selvittämiseksi on tarpeen, vajaavaltaista kuullaan henkilökohtaisesti siten, että hänen lisäksi läsnä on vain yksi tai useampi valitusviranomaisen jäsen ja esittelijä.

Valitusviranomaisen on tarvittaessa määrättävä vajaavaltaiselle kuultavalle tukihenkilö. Tukihenkilön tehtävänä on olla oikeudenkäynnissä kuultavan tukena ja auttaa häntä asian käsittelemiseen liittyvissä kysymyksissä.

Jos vajaavaltaista kuullaan 1 momentissa säädetyllä tavalla ilman, että oikeudenkäynnin kaikki osapuolet ovat läsnä, asianosaisille ja oikeudenkäynnissä osallisena olevalle viranomaiselle on varattava tilaisuus ehdottaa, mistä seikoista vajaavaltaista tulisi kuulla. Lisäksi osapuolille on varattava tilaisuus tutustua kuulemisen sisällöstä laadittuun tai tallennettuun oikeudenkäyntiaineistoon ja lausua mielipiteensä sen sisällöstä. Oikeutta tietojen saamiseen voidaan rajoittaa, jos tiedon antamatta jättäminen on tarpeen vajaavaltaisen suojaamiseksi tai hänen muun erittäin tärkeän etunsa turvaamiseksi.

40 §

Asiantuntijan kuuleminen

Valitusviranomainen voi hankkia erityistä asiantuntemusta vaativasta kysymyksestä lausunnon yksityiseltä asiantuntijalta noudattaen soveltuvin osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 46 §:n 2 momentissa, 47 ja 48 sekä 49—52 §:ssä säädetään.

Jos asianosainen nojautuu asiantuntijaan, joka ei ole valitusviranomaisen määräämä, tästä on voimassa, mitä todistajasta säädetään.

41 §

Katselmus

Asian selvittämiseksi voidaan toimittaa katselmus. Katselmuksesta on soveltuvin osin voimassa, mitä tässä laissa säädetään suullisesta käsittelystä.

42 §

Asiakirjan ja esineen esittäminen

Asiakirjan ja esineen esittämisestä valitusviranomaiselle on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 b—

40 §

Asiantuntijan kuuleminen

Valitusviranomainen voi hankkia erityistä asiantuntemusta vaativasta kysymyksestä lausunnon yksityiseltä asiantuntijalta noudattaen soveltuvin osin, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 34—36, 43, 45, 46 ja 50 §:ssä, 51 §:n 1 ja 2 momentissa, 52 §:ssä ja 64 §:ssä.

41 §

Katselmus

Valitusviranomainen voi asian selvittämiseksi toimittaa sellaisen esineen, jota ei voida hankaluudetta tuoda valitusviranomaiselle, tai kiinteän omaisuuden tai paikan taikka muun kohteen katselmukseen. Katselmukseen sovelletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:ssä sekä mitä tässä laissa säädetään suullisesta käsittelystä.

Katselmus voidaan toimittaa siitä huolimatta, että katselmuksen kohteesta ilmenee vaitiolo-oikeuden tai vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja, jos katselmus voidaan ilman kohtuutonta haittaa toimittaa niin, etteivät tällaiset seikat tule ilmi.

42 §

Asiakirjan ja esineen esittäminen

Valitusviranomaiselle voidaan esittää todisteena asiakirja tai esine. Asiakirjan ja esineen esittämiseen valitusviranomaiselle so-

14 §:ssä sekä 15 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään kirjallisesta todisteesta ja saman luvun 57 §:n 1 momentissa säädetään esineen tuomisesta oikeuteen katsastettavaksi.

velletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 39 ja 40 §:ssä.

Asiakirja tai esine voidaan esittää siitä huolimatta, että asiakirjasta tai esineestä ilmenee vaitiolo-oikeuden tai vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja, jos asiakirja tai esine voidaan ilman kohtuutonta haittaa esittää niin, etteivät tällaiset seikat tule ilmi.

43 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn

Valitusviranomaisen on kutsuttava suulliseen käsittelyyn asianosaiset, päätöksen tehneen hallintoviranomaisen edustaja ja ne muut henkilöt, joiden läsnäoloa se pitää tarpeellisena. Jos suullista käsittelyä on rajoitettu 37 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, kutsumatta voidaan jättää ne asianosaiset, joiden läsnäolo on tämän vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Asianosainen tai hänen laillinen edustajansa kutsutaan suulliseen käsittelyyn uhalla, että poissaolo ei estä asian käsittelyä ja ratkaisemista. Hänet voidaan kutsua saapumaan henkilökohtaisesti suulliseen käsittelyyn, jos se on tarpeellista asian selvittämisen kannalta. Tällöin voidaan asettaa sakon uhka.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden samoin kuin todistajan ja asiantuntijan kutsumisesta suulliseen käsittelyyn huolehtii valitusviranomainen noudattaen, mitä tiedoksiannosta hallintolaissa säädetään. Asianosainen voidaan kutsua suulliseen käsittelyyn myös lähettämällä kutsu asianosaiselle postitse tämän tuomioistuimelle ilmoittamaan osoitteeseen.

43 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn

Valitusviranomaisen on kutsuttava suulliseen käsittelyyn asianosaiset, päätöksen tehneen ja muutoin oikeudenkäynnissä osalliseksi olevan hallintoviranomaisen edustaja sekä ne muut henkilöt, joiden läsnäoloa se pitää tarpeellisena. Jos suullista käsittelyä on rajoitettu 37 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, kutsumatta voidaan jättää ne asianosaiset, joiden läsnäolo on tämän vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

Asianosainen tai hänen laillinen edustajansa kutsutaan suulliseen käsittelyyn uhalla, että poissaolo ei estä asian käsittelyä ja ratkaisemista. Hänet voidaan kutsua saapumaan henkilökohtaisesti suulliseen käsittelyyn, jos se on tarpeellista asian selvittämisen kannalta. Tällöin voidaan asettaa sakon uhka.

Valitusviranomaisen huolehtii 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden samoin kuin todistajan ja asiantuntijan kutsumisesta suulliseen käsittelyyn noudattaen, mitä hallintolaissa säädetään tiedoksiannosta, jollei kutsumista ole annettu asianosaisen huolehdittavaksi.

Todistajan ja asiantuntijan kutsumiseen suulliseen käsittelyyn sovelletaan muutoin, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 41 ja 42 §:ssä.

46 §

Äänittäminen

Todistajan, asiantuntijan ja totuusvakuutuksen nojalla kuultavan asianosaisen kuuleminen on äänitettävä.

Jos äänittäminen ei ole mahdollista tai jos se on lausuman lyhyiden vuoksi ilmeisesti tarpeetonta, pöytäkirjaan on sanatarkasti merkittävä, mitä asiassa on kerrottu. Pöytäkirjattu suullinen lausuma on heti luettava ja pöytäkirjaan on merkittävä lausuman antajan ilmoitus siitä, onko lausuma merkitty oikein pöytäkirjaan.

47 §

Äänite

Äänitetty lausuma on saatettava kirjalliseen muotoon, jos valitusviranomaisen tai, jos sen päätökseen on haettu muutosta, muutoshakuviranomaisen katsoo sen tarpeelliseksi. Äänitteestä voidaan valmistaa jäljennös tai se voidaan saattaa kirjalliseen muotoon myös, jos asianosainen tai joku muu sitä pyytää.

Äänite on säilytettävä vähintään kuuden kuukauden ajan asian ratkaisemisesta. Jos asiassa on haettu muutosta valittamalla, äänite on kuitenkin säilytettävä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

49 §

Todistajan kustannusten korvaaminen

Todistajalla on oikeus saada kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

46 §

Tallentaminen

Valitusviranomaisen on äänitettävä tai muulla vastaavalla tavalla tallennettava asianosaisen, päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan hallintoviranomaisen edustajan, todistajan, asiantuntijan ja muun kuultavan kuuleminen suullisessa käsittelyssä.

Jos tallentaminen ei ole mahdollista, pöytäkirjaan on riittävän täsmällisesti merkittävä, mitä asiassa on kerrottu. Pöytäkirjattu suullinen lausuma on heti luettava ja pöytäkirjaan on merkittävä lausuman antajan ilmoitus siitä, onko lausuma merkitty oikein pöytäkirjaan.

47 §

Tallenne

Tallenne on säilytettävä vähintään kuuden kuukauden ajan asian ratkaisemisesta. Jos asiassa on haettu muutosta valittamalla, tallenne on kuitenkin säilytettävä, kunnes asia on lainvoimaisesti ratkaistu.

49 §

Todistajan, muun kuultavan ja tukihenkilön kustannusten korvaaminen

Todistajalla on oikeus saada kohtuullinen korvaus tarpeellisista matka- ja toimeentulokustannuksista sekä taloudellisesta menetyksestä.

Valitusviranomaisen omasta aloitteestaan kutsumalle todistajalle samoin kuin valtion asianosaisena nimeämälle todistajalle maksetaan korvaus valtion varoista sen mukaan kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista erikseen säädetään.

Asianosaisen on suoritettava korvaus nimeämälleen todistajalle. Todistajalla on oikeus saada ennakolta korvaus matka- ja toimeentulokustannuksista. Ennakon suorittamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 40 §:n 4 ja 5 momentissa säädetään.

Edellä 3 momentissa tarkoitettulle todistajalle, jonka on nimennyt muu asianosainen kuin valtio, voidaan maksaa korvaus valtion varoista, jos todistaminen on ollut tarpeen asian selvittämiseksi.

Valitusviranomaisen omasta aloitteestaan kutsumalle todistajalle samoin kuin valtion asianosaisena nimeämälle todistajalle maksetaan korvaus valtion varoista sen mukaan kuin valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista erikseen säädetään.

Asianosaisen on suoritettava korvaus nimeämälleen todistajalle. *Todistajalle, jonka on nimennyt muu asianosainen kuin valtio, voidaan maksaa korvaus valtion varoista, jos todistaminen on ollut tarpeen asian selvittämiseksi.* Todistajalla on oikeus saada ennakolta korvaus matka- ja toimeentulokustannuksista. Ennakon suorittamisesta on soveltuvin osin voimassa, mitä *siitä säädetään* oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 65 §:n 3 ja 4 momentissa.

Mitä tässä pykälässä säädetään kustannusten korvaamisesta todistajalle, sovelletaan myös 39 g §:ssä tarkoitettun kuultavan ja 39 h §:n 2 momentissa tarkoitettun tukihenkilön kustannusten korvaamiseen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

2.

Laki**oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetun lain (381/2007) 13 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 §

13 §

Yleisön läsnäolon rajoittaminen

Yleisön läsnäolon rajoittaminen

Hallintotuomioistuin voi rajoittaa yleisön läsnäoloa julkisessa käsittelyssä, jos se on tarpeen todistajan, muun kuultavan tai oikeudenkäynnin osapuolen taikka tällaiseen henkilöön rikoslain (39/1889) 15 luvun 10 §:n 2 momentissa tarkoitetussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta. Hallintotuomioistuin voi rajoittaa yleisön läsnäoloa julkisessa käsittelyssä myös, jos se on tarpeen tungoksen välttämiseksi tai katselmuksen kohteesta johtuvien syiden vuoksi.

Hallintotuomioistuin voi kieltää alle 15-vuotiaan läsnäolon julkisessa käsittelyssä, jos läsnäolosta voi olla hänelle haittaa.

Hallintotuomioistuin voi rajoittaa yleisön läsnäoloa julkisessa käsittelyssä, jos se on tarpeen todistajan, muun kuultavan tai oikeudenkäynnin osapuolen taikka tällaiseen henkilöön *hallintolainkäyttölain 39 b §:n 1 momentissa* tarkoitetussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta uhalta. Hallintotuomioistuin voi rajoittaa yleisön läsnäoloa julkisessa käsittelyssä myös, jos se on tarpeen tungoksen välttämiseksi tai katselmuksen kohteesta johtuvien syiden vuoksi.

Hallintotuomioistuin voi kieltää alle 15-vuotiaan läsnäolon julkisessa käsittelyssä, jos läsnäolosta voi olla hänelle haittaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

3.

Laki**hallintolain 40 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallintolain (434/2003) 40 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

40 §

40 §

Suullinen todistelu

Suullinen todistelu

Erityisestä syystä hallintoasiassa voidaan kuulla todistajaa valan tai vakuutuksen nojalla ja asianosaista totuusvakuutuksen nojalla. Asianosaisille, joita asiassa tehtävä päätös välittömästi koskee, on varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosaista. Asianosaisilla on oikeus esittää kuultavalle kysymyksiä sekä lausua käsityksensä kuultavan kertomuksesta.

Virka-apua suullisten todistuskeinojen käyttämiseksi antaa se hallinto-oikeus, jossa todistajan tai asianosaisen kuuleminen voi tapahtua soveliaimmin. Tuomioistuimen käsiteltävässä oikeushallintoasiassa kuulemisen toimittaa asianomainen tuomioistuin.

Todistajan esteellisyydestä sekä todistajan ja asianosaisen oikeudesta kieltäytyä todistamasta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Erityisestä syystä hallintoasiassa voidaan kuulla *todistajaa vakuutuksen nojalla sekä suullisesti asianosaista*. Asianosaisille, joita asiassa tehtävä päätös välittömästi koskee, on varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosaista. Asianosaisilla on oikeus esittää kuultavalle kysymyksiä sekä lausua käsityksensä kuultavan kertomuksesta.

Virka-apua suullisten todistuskeinojen käyttämiseksi antaa se hallinto-oikeus, jossa todistajan tai asianosaisen kuuleminen voi tapahtua soveliaimmin. Tuomioistuimen käsiteltävässä oikeushallintoasiassa kuulemisen toimittaa asianomainen tuomioistuin.

Todistajan esteellisyydestä sekä todistajan oikeudesta kieltäytyä todistamasta on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

4.

Laki**ympäristönsuojelulain 207 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 207 §, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

207 §

Todistajan kuuleminen

Valtion ympäristölupaviranomainen voi, jos se erityisestä syystä on tarpeen, kuulla todistajaa valallisesti ja asianosaista totuusvakuutuksen nojalla. Asianosaisille on varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosaista, ja heillä on oikeus esittää kysymyksiä sekä lausua käsityksensä todistajan tai asianosaisen kertomuksesta. Todistajalle maksettavaan korvaukseen sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Ehdotus

207 §

Todistajan kuuleminen

Valtion ympäristölupaviranomainen voi, jos se erityisestä syystä on tarpeen, *kuulla todistajaa vakuutuksen nojalla sekä suullisesti asianosaista*. Asianosaisille on varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosaista, ja heillä on oikeus esittää kysymyksiä sekä lausua käsityksensä todistajan tai asianosaisen kertomuksesta. Todistajalle maksettavaan korvaukseen sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20.*

5.

Laki**vesilain 11 luvun 15 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesilain (587/2011) 11 luvun 15 §, seuraavasti:

*11 luku***Hakemusmenettely**

15 §

Suullinen todistelu

Lupaviranomainen voi hallintolain 38 §:n mukaisen katselmuksen yhteydessä tai muutoin tarpeen mukaan kuulla todistajaa valan tai vakuutuksen nojalla ja asianosaista totuusvakuutuksen nojalla.

Suullisessa todistelussa on asianosaiselle, jota kuuleminen koskee, varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosais-
ta.

15 §

Suullinen todistelu

Lupaviranomainen voi hallintolain 38 §:n mukaisen katselmuksen yhteydessä tai muutoin tarpeen mukaan kuulla *todistajaa vakuutuksen nojalla sekä suullisesti asianosaista.*

Suullisessa todistelussa on asianosaiselle, jota kuuleminen koskee, varattava tilaisuus olla läsnä kuultaessa todistajaa tai asianosais-
ta.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20*

6.

Laki

tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1316/2010) 14 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Asian käsittely

Asian käsittely

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan muutoksenhakulautakunnan varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Muutoksenhakulautakunta voi poistaa vaakuuslaitoksen lainvoimaisen päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi siten kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan muutoksenhakulautakunnan varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Muutoksenhakulautakunta voi poistaa vaakuuslaitoksen lainvoimaisen päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi siten kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

56
Voimassa oleva laki

Ehdotus

—
*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20*

7.

Laki

työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1318/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan muutoksenhakulautakunnan varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Kustannukset, jotka hallintolainkäyttölain 49 ja 50 §:n mukaan korvataan valtion varoista, korvataan muutoksenhakulautakunnan varoista lukuun ottamatta valtion nimeämälle todistajalle korvattavia kustannuksia.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

8.

Laki**työttömyysturvalain 12 a luvun 5 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 12 a luvun 5 §, sellaisena kuin se on laissa 1320/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 a luku

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

5 §

Asian käsittely

Asian käsittelyyn työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään. Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa ja lautakunnan ratkaisukokoonpanosta asiassa, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta, säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen

5 §

Asian käsittely

Asian käsittelyyn työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei lailla erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään. Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnassa ja lautakunnan ratkaisukokoonpanosta asiassa, joka koskee oikeudenkäynnin julkisuutta, säädetään oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annetussa laissa.

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen

työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnalle ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

9.

Laki**sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1299/2006) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 1319/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

14 §

Asian käsittely

Asian käsittely

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Jollei muuta näytetä, valittajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Muutoksenhakulautakunnan antama päätös on maksuton.

Muutoksenhakulautakunta voi poistaa Kansaneläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen ja

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

Muutoksenhakulautakunnan päätös annetaan tiedoksi lähettämällä se postitse kirjeellä vastaanottajalle hänen ilmoittamaansa postiosoitteeseen. Jollei muuta näytetä, valittajan katsotaan saaneen päätöksestä tiedon seitsemäntenä päivänä sen päivän jälkeen, jona päätös on postitettu valittajan ilmoittamaan osoitteeseen.

Muutoksenhakulautakunnan lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Muutoksenhakulautakunnan antama päätös on maksuton.

Muutoksenhakulautakunta voi poistaa Kansaneläkelaitoksen lainvoimaisen päätöksen ja

määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi siten kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi siten kuin siitä erikseen lailla säädetään.

Muutoksenhakulautakunta voi jättää kirjallisen tai suullisen selvityksen huomioon ottamatta, jos selvitys saapuu muutoksenhakulautakuntaan vasta asian ratkaisupäivänä tai sen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

10.

Laki**opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1080/2012) 12 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

12 §

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta. Päätöksen poistamista koskevaan menettelyyn sovelletaan muuten, mitä hallintolain-käyttölaissa säädetään valituksesta.

Asian käsittelyyn muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia, jollei erikseen toisin säädetä.

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta. Päätöksen poistamista koskevaan menettelyyn sovelletaan muuten, mitä hallintolain-käyttölaissa säädetään valituksesta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

11.

Laki**opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain (956/2011) 8 §, sellaisena
 kuin se on osaksi laissa 1409/2011, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

8 §

8 §

*Asian käsittely**Asian käsittely*

Lautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta. Asia ratkaistaan lautakunnassa esittelystä.

Asian käsittelyyn lautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista lautakunnassa. Lautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37 ja 39—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

3 mom. kumottu lailla 22.12.2011/1409.

Lautakunnan antama päätös on maksuton.

Lautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan kutsusta. Asia ratkaistaan lautakunnassa esittelystä.

Asian käsittelyyn lautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista lautakunnassa. Lautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 h ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

Lautakunnan antama päätös on maksuton.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.